

**Nemzeti egységben
a
szocialista
Magyarországért!**

Munkás május

Írta: Dankaházi János, az SZMT titkára

Május elsején a világ minden részén a szervezett munkások gyűléseken, tüntetéseken mérik fel erőiket. Számadást készítenek közös harcuk eredményeiről, gondjairól. Meghatározzák feladataikat, hitet tesznek a munkásszolidaritás ügyéért.

A munkások törekvése az összefogásra, az egységes fellépésre egyidős a munkásosztály kialakulásával. Saját tapasztalataik korán ráébredtették arra, hogy jogaikért, követeléseikért csak úgy harcolhatnak eredményesen, ha együttesen teszik. Az első közös harcok fontos tanulsággal szolgáltak a tőkések más országokból behozott munkaerőt alkalmaztak a munkások harcának megtörésére. Ez világossá tette, hogy elengedhetetlenül szükséges a munkásosztály nemzetközi összefogása. E munkás nemzetköziség szimbólumává is vált május 1. megünneplése. Sok nehéz küzdelem, mehetetlen áldozat, munkásvér és győzelem fűződik e naphoz. Ezek között a legemlékezetesebbek az 1919-es, az 1945-ös az 1957-es májusok, melyek egyben a magyar történelem sorsfordulóit lettek.

A szocializmus hatalmas történelmi győzelme az, hogy szabaddá tette az embert, és szabaddá tette a munkát. A munka szabadsága azt jelenti, hogy a munka eredménye azokat illeti meg, akik valóban dolgoztak. A szabad, szocialista hazában a munka gyümölcsét nem sajátíthatja ki senki, az a termelőé, a közösségé, az egész dolgozó népe, a szocialista hazáé. Az a tény, hogy Magyarországon alapvetően megváltoztak a termelői viszonyok, a munka- és tulajdonviszonyok, lehetővé tette, hogy a munkának legyenek külön ünnepei.

Elődeink munkát és kenyeret követeltek. A mi jelszavunk a becsületesen, szocialista módon végzett munka, melynek tisztességes elvégzése után mindenki előtt nyitva áll az előrehaladás útja. Mi nemcsak törvénybe foglaltuk a munkához való jogot, hanem mindenkinek valóban biztosítottuk is a munkát, a megélhetést. Feszült világunkban is kiegyensúlyozott társadalmi viszonyok között, nyugodt belső politikai légkörben élünk, s az mindnyájunk közös munkájának eredménye. Amit a szocializmus építése során elértünk, az a teremtő munkának a gyümölcse. A dolgozók tenniakarásából született eredmények mutatják a szocialista módon végzett munka óriási alkotó erejét. Ma a mindennapi munkának a minősége és hatékonysága az értékmerője, függetlenül attól, hogy ki és hol végzi el. Új társadalmi rendünk immár csaknem négy évtizede ezen az útfajta, magasabb termelékenységű munkán épül fel. A munkának ebből a rendkívüli jelentőségéből következik, hogy alkotmányunknak s egész társadalmi életünknek középpontjában a dolgozó, az alkotó ember áll.

Legfőbb feladatunk 1983-ban is a gazdálkodás hatékonyságának növelésével biztosítani a fizetési mérleg egyensúlyát, megőrizni az elért életszínvonalat, javítani az élet- és munkakörülményeket. Az elkerülhetetlen fogyasztási mérséklések mellett ösztönözni kell a hatékonyság növelésére, az anyag- és energiafelhasználás csökkentésére, az export javítására és az importtakarékosságra.

A magyar szakszervezeti mozgalom a szocialista építőmunka feladatain munkálkodva mindig támogatta a népgazdasági tervet, a gazdasági célok megvalósítását. Érdekképviseleti munkája során részt vett a különböző ellentmondások és feszültségek feltárásában, és segített azok feloldásában. Gazdasági lehetőségeink és korlátaink egybevetése arra a meggyőződésre juttatta a szakszervezeteket, hogy nemcsak támogatni kell a rendkívül nehéz helyzetben megfogalmazott terveket, döntéseket és intézkedéseket, hanem aktívan hozzá kell járulni azok társadalmi elfogadtatásához.

A 80-as évek nemcsak a gazdaság, hanem a szakszervezeti munka az érdekérvényesítés és érdekvédelem számára is más helyzetet teremtettek. Előfordul, hogy nincs nyereség, csökken vagy nem jött létre bérfejlesztésre fordítható összeg, szigorúbbá válnak a szabályozók, növekedett az ár-színvonal, és gyakorlatilag is előtérbe került a differenciálás igénye. A szakszervezeteknek, mint a politika egyik formálójának, végig kellett gondolniuk, hogy ebben a helyzetben hogyan tudják ellátni érdekvédelmi, érdekképviseleti feladataikat.

A mostani viszonyok semmit sem változtattak a szakszervezetek kialakult alapfunkcióin, az alkotmányban biztosított jogkörök gyakorlásán. Fő törekvésünk ma is a politikai hatalom erősítése, a gazdasági építőmunka segítése, az érdekvédelem, az érdekképviselet gyakorlása. Érdekképviseleti munkánk a demokrácia fórumrendszerében érvényesül. A következő években — a vállalati önállóság növelésével — a munkahelyi demokrácia tartalmi jegyei kapnak nagyobb hangsúlyt.

Munkánk életünk soha nem volt mentes megoldást kívánó gondoktól, és most sem az. A meglévő feszültségek, ellentmondások feloldhatók az egyén becsületes munkájával, pártunk és népünk összefogásával, a demokrácia kiteljesítésével. A fejlődő szocialista demokrácia kedvező légkört teremt az emberi érték és tehetség kibontakoztatásához, az alkotó, újat teremtő munkához, a szükséges és folyamatos megújuláshoz. Demokratikus gyakorlatunkat erősítené, érhetővé el, hogy életünk minden területén még nagyobb tisztelgetéssel övezze a dolgozó embert, hogy mindenütt rangjára szerint kezeljék a jól végzett munkát. Ezt a szándékot fejezi ki az elmúlt év végén a Minisztertanács és a SZOT elnöksége által elfogadott közös határozat a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztéséről.

Minél nagyobb a vállalatra nehezedő gazdasági nyomás, annál nagyobb szükség van a dolgozók aktív részvételére az ügyek eldöntésében. Az aktivitást azonban csak ott lehet várni, ahol valóban dönteni lehet megoldási lehetőségek között, ha nyitva hagyott lehetőségekről tárgyalnak.

Nalunk természetes, hogy a dolgozó ember irányítja saját és munkahelye sorsát, és végső soron a haza sorsát is. Nem jelszó a demokrácia, hanem életformánk. Számunkra természetesek a jogok, és természetes módon élünk is jogainkkal. Csak azt nem feledhetjük el, hogy e jogokat a szocializmus, a munkáshatalom teremtette meg.

A szocialista demokrácia és ezen belül a munkahelyi demokrácia abban az idén 25 éves múltára visszatekintő szocialista brigádmozgalomban is alapvető szerepet játszik, mely a negyedszázad alatt a szocialista munkaverseny leg-tömegesebb formájává vált. Még ebben a hónapban összeül a szocialista brigádvezetők VI. országos tanácskozása, azaz a céllal, hogy további lendületet adjon a szocialista brigádmozgalomnak, és hozzájáruljon a dolgozók kezdeményező-készségének kibontakoztatásához.

A mi társadalmunkban szükség van minden dolgozó gondolatára, javaslatára és véleményére. A szocialista brigádmozgalom nemcsak azért nagy jelentőségű, mert a tömegek kezdeményező, alkotó erejének, egészséges törekvéseinek a kifejezője, hanem azért is, mert lehetővé teszi a tömeg tudatos részvételét a gazdálkodásban, a döntések meghozatalában, a munka jobb megszervezésében. Ilyen módon a szocialista brigádmozgalom társadalmunk mélyreható demokráciájának megteremtője és valóra váltója.

Eredményeinket, értékeinket, magát a szocialista rendszerünket támadják azok a felelőtlen körök, amelyek miatt az utóbbi időben a nemzetközi helyzet feszültté vált. Az amerikai kormányzat a világ különböző részein stratégiai érdekeire hivatkozva mindent megtesz, hogy visszaszerezze vagy megszerze az imperializmus által korábban birtokolt területek és népek fölött a teljes politikai, gazdasági és katonai felügyeletet, és nem retten vissza a szocialista országok belügyeibe való beavatkozástól sem. E politika támogatására igyekezik kényszeríteni a szövetségeseit is. Rakétatelepítési terveivel célja a katonai erőegyensúly megbontása a fegyverkezési verseny új hullámainak elindítása, a feszültségek fokozása az egész világon. Szovjet- és szocialistaellenes propagandakampányaival csökkenteni szeretné a szocialista országok nemzetközi tekintélyét, politikai hitelét.

Az imperialista erők támadása nemcsak az állami politika vonalán érezhető. Hasonló, a hidegháborús időszakra emlékeztető módszerrel támadják a haladó nemzetközi szervezeteket, a Szakszervezeti Világszövetséget, a nemzetközi béke-mozgalmat is többek között.

Értek és tapasztalják, hogy a több mint 3 évtizedes szervezett béke-világmozgalom legfontosabb célkitűzése az agresszív politika ellensúlyozása: mozgósítani a közvéleményt a béke megvédéséért, a fegyverkezési verseny megállításáért, a tömegpusztító fegyverek betiltásáért, a válságokok felszámolásáért, a társadalmi haladásért, erősíteni a szolidaritást a szabadságukért, függetlenségükért és az emberi jogokért küzdő erőkkel. Kiszélesíteni és megszilárdítani a harcot az enyhülés folyamatáért, továbbfejleszteni a népek közötti együttműködést, elősegíteni a válságokok felszámolását, az új típusú fegyverfajták betiltását, következetesen kieroszakolni a leszerelést. E célkitűzések megsegítésére az emberiség alapvető érdekeivel, ezért a mozgalom számíthat a haladó erők támogatására az egész világon.

Szakszervezetünk, a szocialista országok szakszervezeteivel karöltve, a Szakszervezeti Világszövetség X. kongresszusa határozatainak szellemében hatékony erőfeszítést tett és tesz a jövőben is a különböző irányzatú haladó európai szakszervezetek együttműködéséért. E törekvések alapvető célja a szakszervezeti véleményserőkkel erősíteni az európai biztonság és együttműködési társadalmi bázisát.

A Szovjetunió és a vele szorosan együttműködő szocialista országok következetesen fellépnek a politikai enyhülés védelmében. Világos javaslatokat tettek, leszögezték, hogy sem gazdasági szankciókkal, sem katonai fenyegetésekkel nem lehet őket eltéríteni az emberiség érdekeit figyelembe vevő, elvi alapokon álló békepolitikájuktól. Ennek szellemét tükrözi az SZKP KB idei május 1-i felhívása is, melyben felszólítja a világ népeit arra, hogy adjanak határozott választ az imperializmus, a militarizmus és a revansizmus agresszív próbálkozásaira, fokozzák az atomkatasztrófa megakadályozására irányuló erőfeszítéseiket.

Mi magunk is ennek szellemében várjuk a Madridban most újra összeült európai biztonsági és együttműködési tárgyaló eredményét. A Központi Bizottság határozata leszögezi, hogy hazánk külpolitikájának a jövőben is nemzeti érdekeinket, a szocialista országok szövetségének erősítését, a béke, a társadalmi haladás, a szocializmus ügyét kell szolgálnia.

Évszázadunkban a történelem a munkásosztályra osztotta a főszerepet. Arra a munkásosztályra, amely tudományos világnézete által vezérelve a világ gyökeres átrendezését tűzte célul maga elé. Nyugodtan mondhatjuk: korunkban nincs a társadalomnak olyan jelentős területe, amelyre ne hatott volna valamilyen módon a forradalmi munkásosztály és ideológiája, a marxizmus-leninizmus eszméje.

Mi az igazi szocialista hazafiság és proletár nemzetköziség szellemében ünnepeljük május elsejét. S ez egyben üzenet a világnak is. Üzenet a szovjet népek, a szocializmust építő népeknek kifejezve, hogy hívek vagyunk a barátság-hoz, eszméinkhez, közös ügyünkhöz, közös harcunkhoz. Üzenet, hogy közös cselekvéssel, mindenkinek a saját területén végzett szorgalmas, felelősségteljes munkájával, gazdaságilag fejlettebbé, politikai, társadalmi szempontból egységesebbé, erősebbé tesszük szocialista hazánkat, ezzel erősítjük a szocialista világrendszert, s tesszük szebbé valamennyiünk munkás májusát.

Életkora: egy emberöltő

Ebes harminc éve

Ebesen az elmúlt hetekben a művelődési házból, majd a párt házból egy fotókiállítás elevenítette fel a község történetét. A fénykép érdekes dokumentum mindeneképpen. Nemcsak a helyi társadalom és terület fejlődését dokumentálja, de az emberek öltözéke, megjelenése felidéz az eltelt harminc esztendő valamelyik korszakát.

Néhány régi és új „szereplő” szöveg emlékezik.

Ebes első tanácselnöke Bira János volt. 1952. január 1-től 1968. november 1-ig tartotta a megbízatását. Azóta a Vörös Csillag Termelőszövetkezetben traktorbrigádvezető.

1946-ban kerültem ide Erdélyből Magyarpéterlakról. Akkoriban ott munkanélküli volt, s a határ meg nem volt lezárva. Azért jöttünk Debrecenbe az aszszonnyal, hogy munkát találjunk. A Dégenfeld téren szédelejtünk, amikor egy gazda megszólított bennünket. Ebesre szegődtünk. Gál Viktor birtokára cselédnek.

De 1948-ban megkezdődött a tsz-szervezés, ősszel földművelésügyi szövetkezet alakítottunk. 1949-ben 900 holdon kezdük a munkát, igénybe vettük a Gorbé Balogh-féle kastélyt irodának. Még ugyanabban az évben negyfelé osztott a szövetkezet, később újabbak is alakultak, megkezdődött a tagosítás. 1951 tavaszán megjelent egy nő Budapestről. Bíró Ibolyának hívták. En akkor partitkár voltam a Kossuth Tsz.-ben. Bíró Ibolya kitért elénk egy térképet és általunk kerestette a tagságtól, hogy ki akar a leendő közsegben házat építeni. Huszonketten írtak lakást, tizenöt ezer forintba került egy szoba, konyha, kamra. Nemigen hittünk benne, de rövidesen megjelent a hajdúszovátai ÁFESZ embere, B. Nagy Sándor, és elkezdte az építőanyagot rendelni vasúton. Hamarosan megkezdődött az építkezés. Még abban az évben felhúztak négy-öt sor házat, összesen vagy huszonöt-harmincát. 1952. január 1-én megalakult a 81 tagos és hat póttagot számláló közsegé tanács. A héttagú végrehajtó bizottság elnökének engem választottak meg.

Az építkezést 1952-ben rendezték le, 53-ban viszont olyan szűk esztendő köszöntött ránk, hogy sokan visszaletek a házrendelésről, mert nem tudták kifizetni, s elköltöztek más helyre. Így adódott, hogy hatvanhárom üresen maradt, s azokba messziről, még Vas és Zala megyéből is jöttek lakók. Amikor aztán kezdték engedni, hogy tsz-ek gazdálkodjanak, tehát 1954-től a közös gazdaságok erősödni kezdtek. 1958 körül döntött el, hogy a falu életképes fejlődni fog. 1958 és 1962 között épült a legtöbb ház. A lakosság egy részét a tsz-ek foglalkoztatják, a másik része eljár az iparba dolgozni. Azt hiszem, most senkit sem kell meggyőzni arról, hogy Ebes virágzó község.

2.

Uzonyi Pál rajztanár, festőművész 1952-ben érkezett Ebesre.

A tantestületben én vagyok a legidősebb. Bőszenében születtem, Bodaszo-

lón kezdtek a szolgáltatást a feleségemmel. Sokáig szolgálati lakásban laktunk, mert tovább akartunk menni, ám tizenkét éve úgy döntöttünk, hogy letelepedünk. Vettem telket, építettem házat. Végére is meggyőződtem róla, hogy az autó segítségével közel jött Debrecen és Hajdúszoboszló, meg aztán tizenvalahány év után megköt az ember egy helyen, pláne, ha egy kicsit „lusta” is. Volt itt olyan idősok az ötvenes évek végén, amikor négyen is éltünk a községben, akik a képművészetért rajogtunk, s ez bizony ritka egy faluban. Az előjáróság mindenkor támogatta a képművészeti kultúrát, a kiállításokat, s többek között ezért sem hagyott alább a képművészeti nevelés lendülete a faluban. Rengeteg művész járt itt, olykor hivatalosan, olykor barátilag, mert az itteni képművészeti mozgás érdekeltette tette Ebeset a képművészek körében. Biztos vagyok benne, noha ez nehezen mérhető, hogy az ittenieknek nem kell szégyenkezniük képművészeti izlésük miatt. Nem kis büszkeségünk, hogy a nemzetközi gyermekrajzpályázatok katalógusaiban egyre több ebesi gyerek neve is fel van jegyezve a jutalmazottak között.

3.

Dézi Júlia, a Vörös Csillag Tsz. elnökhelyettese Debrecenből jött, 1963 óta dolgozik a községben.

Hatszáz tagunk van és száz alkalmazottunk. A tagságból körülbelül ötszáz az ebesi, egy főre két tartottat számítva a község 4300 lakosából 1500-an élnek a tsz-nyerén. Az átlagéletkor 42 év, persze az aktív korosztály lényegesen alacsonyabb. Azt sokan hallották, hogy földjeink minősége kitűnő, egy hektár szántó értéke 42 aranykorona. Természetes tehát, hogy gazdálkodásunkban az alaptervekenység, a növénytermesztés és az állattenyésztés dominál. Talán az is községünk, hogy a növénytermesztésben nemegyszer rekorderedményeket értünk el, s az állattenyésztés is magas színvonalú. A gondunk az, hogy a termelésnövelést akadályozza a kereset-szabályozás jelenlegi rendszere, magyarul a bérszínvonal-gazdálkodás. A jövőtől mégsem félünk, noha nincs olyan gazdálkodó egység, amely ne küszködné gondokkal. Említést érdemel, hogy tagságunk a törvényes lehetőségek szerint igyekszik a háztájiiban is eredményesen gazdálkodni. Az ebesi ember nagyon szorgalmas, rengeteget dolgozik. Ha látja a feladatot értelmét, nem parancsolgatni kell neki, felelősséggel végzi, ami ráhárul! A falu gazdagságának oka ebben keresendő.

4.

Kíváncsi voltam új emberekre, friss benyomásokra is. Dr. Szerze Péter körzeti orvos szolgálhat velük, hiszen nemrég foglalta el helyét a községben.

Ez nem igazi falu — mondja. — Biztosan Debrecen és Hajdúszoboszló közelébe teszi, hogy városias jellegű. Az emberek fegyelmiztek, tiszták, rendezek, egészségügyileg különösebb probléma nincs. Két körzeti orvos és egy fogorvos látja el a gyógyítómunkát, kollégám, dr. Konnert Oszkár már harminc éve van itt! Nem vagyunk túlterhelve, a rendelkezési időben el tudjuk látni a gyógyítást. Vitám mindössze egyszerű támadt beteggel, másutt — ezt helyette-

sítéskor tapasztaltam — sajnos jóval több a kötekedő, agresszív beteg. Szerencsére kevés a szívbeteg, több a reumatikus panasz. Nagy állattartó, gazdálkodó faluról lévén szó, elég sok a baleset, különösen a törés. Egy kicsit el van hívva a lakosság, ez is kétségtelen. Ami személyes sorsomat, közelebbről a szakmai továbbképzésemet illeti, az meg van oldva, a megyei kórház III. számú belgyógyászati osztályára járok a szakmai beszámolókra.

5.

Kapás Sándort kérdezem, könnyű-e a népművelő helyzete Ebesen?

Nem! — hangzik habozás nélkül a válasz. — A magas életszínvonal nem hozza magával automatikusan a legmegfelelőbb életmód kialakítását. Az ebesiek nem azért nyerhetők meg nehezen a művelődési egyik-másik formájának, mert henyének, hanem mert sokat dolgoznak. Furcsa ellentmondás, hogy mégis az aktív dolgozókat tudom leginkább mozgósítani. Sok a nyugdíjas, bizonyos formák őket is vonzzák. Hét szakkörünk működik, méghozzá jól, főleg fiatalokat foglalkoztatunk. Az értelmiség segít a közművelődési munkát. A rendezvények, a sorozatok, a szakkörök tervszerűen haladnak, dolgoznak. Mi hát a gond? Hogy amit meg tudunk csinálni, az nagy erőfeszítés árán valósul meg. Azt hiszem, a gondjaink zöme abból adódik, hogy még nem sikerült kialakítanom azt az aktív magot, amelyre minden körülmények között számíthatok, s amely határozott igényeivel megszabja a tevékenység legfőbb jellemzőit.

6.

Portóré János 1971 óta tanácselnök Ebesen, azelőtt pedagógus volt, pályafutását tanyai tanítóként kezdte.

A község lakossága egykor heterogén volt, hiszen sokfelől érkeztek az emberek, de a közös munka élménye folytán az évek során „összerződött” a népesség, és a legfőbb dolgokban egységes. Ma már érezni lehet a jó értelemben vett lokálpatriotizmust, az ebesi öntudatot. Egyszerűsége a falu népe abban a felfogásban, hogy a szorgalmas munka meghozza a gyümölcsöt, jólétet teremt. Az emberek fegyelmiztek, csupán néhány ügyeskedővel van baj és egy-két értelmiséginek a közösségekhez való viszonyával. A lakosság kétségkívül tehetséges és szerencsére egyre igényesebb, mindig többet akar. Van vezetőké vizűnk, az utak 34 százaléka szilárd burkolatú, de a többi is járható autóval. Jó a közlekedés, az orvosi ellátás, az iskolai oktatás. Ismeretes, hogy hosszú évek óta tanyai kollégiumban helyezték el a környékbeli gyerekeket. Most újabb kommunális fejlesztésre törekszünk: szennyvízelvezető csatornát szeretnénk építeni és hozzá akarunk jutni a vezeték gázhoz. Elhatároztuk, hogy a település központját városiasítani fogjuk. Gondunk és feladatunk tehát az urbanizáció, noha Ebes egyhamar nem lesz város. A kényelmet, a kultúrát azonban a falusi emberek is igénylik. Ha meggondoljuk, hogy harminc esztendővel ezelőtt Ebes még kiterjedt tanavilág volt, s napiainkban már az urbanizáción fáradozunk, úgy bizakodással tekinthetünk a következő harminc esztendő elé is.

Bakó Endre

Komócsin Zoltán német meghívták a brigád tagjai, látogasson el a gyárba. A felvétel a látogatás során készült.

A díj a miénk, az elismerés az egész gyárat illeti. Miért kapott Állami Díjat a Komócsin brigád?

A hivatalos indoklás szerint az Állami Díjat kiemelt eredményeiért, példamutató brigádmunkájukért, megosztva kapta a Magyar Gördülő-csapagy Művek Komócsin Zoltán Szocialista Brigádjája: Veres András brigádvezető esztergályos, Bóta Mihály főművezető, Faragó István beállító, Keresztes László gépbeállító, Kovács Gábor gépbeállító, Kovács Sándor diszpécser, Nagy Béla gépbeállító, Szabó Gábor gépbeállító, Szabó Miklós gépbeállító, Szálkai Imre gépbeállító, Szóke Károly gépbeállító.

A szűkszavú közlemény is sejtetni engedi: nem mindenütt található olyan kollektíva, amelynek tagjait Állami Díjjal mérték, s nyilván a díj előtt sokszor sűrű „szűrővel” kiválasztották. Vajon hány szocialista brigád közül lett állami díjas az MGM? S miért éppen ők lettek állami díjasok? — motoszkálnak a kérdések bennem, amíg az első találkozásra készülődtem a brigáddal. Meglehetősen tágra teret adtak a randevű színhelye. A sportszarnok környékén kisdobosvátsára gyülekező szülők, gyerekek, úttörők, ifjúgardisták között mégis első szembetűnőre ki lehetett választani őket. Az összetartás sugárzott belőlük.

A második randevű színhelyén, az MGM kapujában Veres András brigádvezető invitált a biztonságtéchnikai megbízott irodájába. Azért éppen oda, mert néhány hete a brigádvezető új feladatot kapott, s húsz év után próbaielőre otthagya a többieket.

Nem nagyon akarózik elmenni a régi helyről — mondja. — S míg megkezdjük az okmányok, a brigádok életútját kísérő dokumentumok, a cím odaítéléséhez szükséges javaslatok, vélemények, állásfoglalások összegyűjtését, átölvasását, a brigádvezető dióhéjban összefoglalja:

Valamennyien gépbeállítóként-átállítóként dolgozunk. Az MGM debreceni gyára kis sorozatban csapagyakat gyártó egység forgácsoló részlege a munkahelyünk. Különböző — mechanikus, elektromos, illetve elektromechanikus — esztergák — beállításával átalításával foglalkozik a brigád. Speciális csapagygyártó masinákra van szó, abból is több típusal rendelkezünk. A szovjet gépeken kívül az MGM kísérleti fejlesztő üzemében készülő CEGA és az olasz gyártmányú CIMAT márkájúkat találhatók az üzemben.

18 milliós többlettermelés

Mire idáig ér a brigád vezetője, előkerül az Állami Díj odaítélésére rendszeresített jelölőlap. Ebből együtt olvassuk — még a brigádve-

zető sem látta eddig a jelölőlapot — amelyen a brigád kiemelkedő eredményei között tartják számon a jó termelékenység, csökkentésevel mérhető is.

Az elmúlt három évben az üzemi gépállásidő mintegy nyolcvan százalékkal csökkent, s ezáltal folyamatos munkavégzés vált lehetővé. Ez tükrözi az is, hogy az esztergázüzemben a betanított munkások átlagos teljesítménye a 106 százalékot is meghaladja.

Az már csak huzamosabb ideig tartó faggatózás után derül ki: 1979-ben 26 838 óra volt a gépállásidő — s ez tavaly 5800 órára csökkent. Ami termelési értékre vetítve 1979-hez viszonyítva 18 millió forint többlettermelést jelent.

Orákkal később, amikor Kovács Sándor szerszámdiszpécserrel beszélgettünk, fény derült a veszteségidő-csökkentés egy-két titkára is. A szerszám diszpécser dolga beszerezni a társzemektől a termelésre előjegyzett csapagygyártáshoz szükséges alkatrészeket.

Ha nem új típusról van szó — mondja Kovács Sándor —, vagy az alkatrészekről van szó, ami szükséges az átálláshoz, vagy javítják a szerszámokat. Időben kell hozzákezdeni a „gyújtóteszthez”, s az esetek hetven százalékában ez különösebb zökkenők nélkül megy. Tíz eset közül három alkalommal mondogatni szoktam, hogy nem magamtól kérem a dolgokat. Ekkor én is megkapom: nemcsak te vagy a világon, azaz a többi diszpécser is a saját szerszámaért szól. A végén mégis közös nevezőre jutunk, s ha rajtuk múlik, időben ott van minden a gépnél, ami kell.

A pontos át- és beállítás — veszi vissza a szót Veres András — néha azt is szükségessé teszi, hogy a megszokottól eltérő munkarendben dolgozzunk. Egyéb-ként háromnegyed hatkor kezdünk — és fél háromig dolgozunk.

A hivatalos indoklásban szűkszavúan csak ennyi olvasható: A vállalati műszaki fejlesztés részét képező új gyártmányfejlesztési programot az eszterga műveleteken a Komócsin brigád készít elő, illetve vezeti be. A brigádtagok szakmai együttműködése a tervező technológusokkal, szerkesztőkkel eredményes.

Amikor már papíron van az új csapagy terve, az esztergályos művelethez komplett gép kell. A kúpingörgős csapagyaknál is — de más típusnál is — megfogó, felfogó és megmunkáló szerkesztőket szerkesztenek a technológusok. A rajz után elkészülnek a szerszámok, de a kísérleti, majd a nullszéria gyártása közben megvizsgáljuk: jó-e így ez a számszám, kinek van jobb ötlete? Hogyan lehetne kevesebb anyagfelhasználással elérni ugyanazt, vagy a számszámot kevesebbet koptatni?

Az ötletek egy részéből újítási javaslat lesz.

Még hozzá nem is kevés. Az elmúlt négy évben tizenhárom technológiai egyszerűsítést szolgáló újítása volt a brigádnak. Három alkalommal új technológiára tették javaslatot, négy esetben az önköltséget csökkentették. Tizenegyszer a számszám módosítását javasolták. Hét munkavédelmi újításuk mellette — hogy a felsorolás teljes legyen — öt olyan beadott, elfogadott és bevezetett újítás tartozik, ami tőkes importból származó szerszámmegtakarítást eredményezett. Az MGM haszná: 2,5 millió forint költségsökkentés.

Mindenki iskolába járt

Az újtóknak mekkora haszna van ebből? — kérdezem a brigád vezetőjét.

Ami az anyagi elismerést illeti, nem panaszokunk. Több ember rendelkezik a kiváló újtó különböző fokozataival, így az erkölcsi elismerést is megkapjuk. Fontosabb azonban az a légkör, ami kialakul egy-egy ilyen probléma megoldása kapcsán. Az együttgondolkodás, egymás inspirálása. Ennek a csapatnak a tagjai átlagosan húsz évvel ezelőtt kerültek a gyárba, jórészt nyolc általános után, illetve néhányan szakmunkásként. Ma már mindenki szakmunkás, aki nyolc általánossal jött; s aki szakmunkásként jött, technikus minősítést szerzett, művezetőképzőre járt. Ezenkívül — egy brigádtag kivételével — a marxista-leninista középiskola vagy esti egyetem elvégzése is sikerült.

Összességében is alig lehet a Komócsin brigád tagjainak különböző társadalmi megbízatásait. Megyei pártbizottsági tag, MGM igazgatói tanács tag, szakszervezeti bizalmi, üzemi vitakörvezető, alapszervezeti partitkár, és még sorolhatnánk.

Ehhez pluszként járul, hogy évek óta patronálják a debreceni Komócsin Zoltán Általános Iskolát, ahol évi 5-600 óra társadalmi munkát végeznek.

Szocialista módon tanulni, dolgozni, élni — szól a munkaverseny-mozgalom oly sokat emlegetett hármas követelménye. Akármiről nézzük a Komócsin brigád minden területen a leiohbbak között van. Nem véletlenül s nem érdemtelenül kapták tehát az Állami Díjat.

Nehogy azt írja: ez a kitüntetést csak a miénk — búcsúzik el Veres András brigádvezetőtől. — A műszakos gépbeállítóknak is köszönhetőek az üzemi állás- és veszteségidő-csökkentések s az egész részlegnek, az a légkör, amelyben dolgozhatunk. A gyár többi kollektívája a jó színvonalú versenyyel sarkallt bennünket előbbre. Az Állami Díjat mi kaptuk, de nélkülik nem ment volna ilyen jól a brigád szakere.

Hajdú István

Otthonuk a lakókocsi

„a csend zavar, nem a motorzaj”

A hajdúszoboszlói autóbusz-pályaudvar melletti park olyan szép, hogy alig tudok elszakadni tőle. A gondosan nyírt pázsitot, a virágdíszbe öltözött bokrokat királyi ékszerként koronázzák a nyíló tulipánok. Am mai céloom más irányba esik. A Tessedik Sámuel utcában egyre közeledek a fűrótoronyhoz tartozó motor zaja, ezt keresem. Az utca a Nehadzsereg üdülő nagyközségbe torkollik. A portán éppen a legilletékesebbet, Sándor Istvánt, a Vizkutató és -fűrő Vállalat vezető fűrómestert találom, valamilyen alkatrész után telefonált Debrecenbe.

most a város peremén találni őket, nem valahol künn a messzi pusztán. Innen könnyen elérhető a mozi, a presszó, az étterem. Csodálkozom, hogy mégse mennek. Azt mondják, így szokták meg. Tehát mindegy is, hol állnak a lakókocsik — a városban, vagy a puszták közepén — a fűrókat nem billentik ki nyugalmukból a kínáló lehetőségek.

— Elég nomád élet — várom a szót Sándor Istvántól.

— Azért a nomádtól mesztse áll! — tiltakozik. — Nem dicsekvésképp mondom, 1965-66-ban, aztán 68-69-ben kint dolgoztam Mongóliában, az volt az igazi nomád élet! Jurtákban laktunk, elkalandoztunk három-négy, hat-nyolcszáz kilométerre is a fővárostól, Ulánbátortól. Onnan a nevünk is, Szuhe Bator Szocialista Brigád. Tavaly elértük a Vállalat Kiváló Szocialista Brigádja címet.

En 1959-ben kerültem a vállalathoz, akkoriban még olyan barakkszerű deszkabodéokban laktunk. Most már egészen más a helyzet, a vállalat sokat fordít a körülményeink javítására.

Villanyrezsón fő a slambuc

Benézünk az éjszakás műszak lakókocsijába. Hajnali négyig dolgoztak, reggel aludtak egyet, de az éhség felveri az embert. Délután 4-kor kezdenek megint, mostanában 12 óráznak, így kivánja a munka menete. A kocsiiban olyan se nagy, se kicsi a tér; praktikus van beépítve a három emeletes ágy, a villanyrezsón paprikaszínt eresztve főveget a slambuc.

Igazság szerint bográcson kene főzni, de most csak kettőnknek lesz — mentegézők Oláh József. — Szakács voltam a katonaságnál, megadom a módját. Egytálétel: leve is legyen, meg laktató is legyen. Ott-hon is szívesen megfőzök a családnak.

Amíg az öreglevés fő, Oláh József felvart a pizzamára egy gombot.

— Nincs itt az asszony, mindent meg nem vihet hazza az ember.

Joska bácsi nekikészül a beszélgetésnek, fülébe illeszti a hallókészüléket.

— Huszonegy-néhány évig duruzolt a fűlombel a motor, megromlott a hallásom. Először tablettát irtak fel —

Sándor István vezető fűrómester: — Ez már nem a mongol nomád élet

mosolyog —, aztán egy másik orvos javasolta a készüléket A jövő? Jövőre nyugdíjba megyek, már szedem össze a hivatalos papírokat.

A lakótárs, Jenei László kackiás bajszú, kevés szavú fiatalember. Néha-néha pillant fel Molnár Géza: Hullámverés című regényéből. Ó a brigád konyháros is, a könyvtár a konyhacsisban található egy kis faladába zárva. Ha kiolvasnak egy ládányit, cseréljük.

— Nem hiányzik hétközben a család?

— Nőtlek vagyok. Ne is nőtüljön meg az ilyen vándorló ember.

— Napközben tudnak aludni?

— Kezdtük megszokni, így tizenkét év után — kicsinyíti az időt Jenei.

— Inkább az zavar, ha áll a motor — mondja Joska bácsi. — Éjjel is felbédűnk, ha leáll: csak nincs valami baj — ugrunk az ablakhoz.

Harminkét év alatt először otthon

— A nappalosok — Mihály János műszakvezető fűrómester, Gál Sándor, Halász Vince és Nagy János — gumicsizmában, munkásműszakban, fehér védősíksak alatt alatt serénykednek a fűrótorony alatt. Halász Vince gépkocsiját időként beindítja a 140 lóerős Rába iszapvizitnyitót.

— Amikor a fűrószárakat szedjük ki, a szerszám helyét utántöltjük isszalpap, nehogy „beinduljon” — beomoljon — a fűrt lyuk.

— A fűrómester két műanyag fóliával fedett sátor alatt kezeli a felvonót, egy-egy után bújnák ki a földből a tizenegy méteres fűrócsövek. Az emberek védőkésztyűben dolgoznak: szétcsavarják a kiemelt csövet, Halász Vince a sinen gördült rudazatszállító kocsiira illeszti és tizenegy métert tolja a cső végét, aztán ketten a csőhalom tetejére emelik a soron következőt. Ezerszer begyakorolt fogások, ütemes mozdulatok. Maguknak diktálják a tempót, ütemesen, fűgőn mozognak.

Oláh József: — Huszonegy-néhány évig duruzolt a fűlombel a motor, megromlott a hallásom, megromlott a hallásom

Mihály János műszakvezető fűrómester 1951 óta „fűrős”.

— Még nem voltam tizenéves, amikor a vállalatba kerültem 1951-ben. Ez az első munkahelyem. Akkoriban tizenötszáz forint öten fillér volt a napi kiküldetési díj harminc év alatt egy forint ötven fillérrel emelkedett. A fizetésemre nem panaszkodom: 26 forint az órabérem.

— Mi tartja itt az embereket? A jó kereset lehetősége?

— Az is, de nemcsak az. Előbb csak megszoktam, aztán lassacskán megszerettem ezt a munkát. Minden két fűrásnál érzünk egy kis örömet, büszkeséget, amikor megindul a víz.

Elkösönök a fűrösök, egyre távolabbról hallom a motor monoton moraját. Másnak idegen, természetellenes zaj, nekik a nyugalom szimbóluma. A csend zavarja őket, nem a motorzaj. Legmélyebb álmukból felébrednek, ha leáll a motor.

Egri Sándor (Fotó: Kalmár István)

A beolvasás — avagy a tsz-ek egyesülésének sajátos formája

A fejlődés differenciált körülményei

A koncentráció általános fejlődési kategória, mely a mezőgazdasági szövetkezetek gazdálkodását jellemzi. Kiterjed a termelés elsődleges tényezőire, a termőföldre, a munkacsoportra és eszközállományra — a gazdálkodás teljesítményeire: a termelési értékre, a bruttó jövedelemre és nem utolsósorban a nyereségre. Lényegét tekintve gazdasági mérőszámmal jellemezhető, összetett, indikáló a gazdasági növekedésben integrálód-

szaki-technológiai és szervezeti kérdéseit — keresve a fejlesztés érintkezési pontjait, a beolvadó szövetkezet gazdasági erőforrásainak hatékonyabb felhasználását.

Kiemelten fontos a pénzügyi helyzet, és a közgazdasági szabályozók részletes áttekintése. Miképpen alakul a korábbi veszteségek, alaphányók rendezése, milyen mértékben lehet számítani az állam segítségére, és milyen terheket szükséges vállalni az egyesült termelőszövetkezetnek?

Társadalmi meg gondolások

A gazdasági kérdések elsőbbsége mai gazdasági viszonyaink között teljesen érthető. A beolvadókat is a gazdasági szükségszerűség tűzte napirendre. A termelőszövetkezetek társadalmi feladataira tekintettel, természetesen, nem kevés a társadalmi-szociális meg gondolás is, amit az egyesült előkészítésében meg kellene látni. Ezeknek a kérdéseknek külön súlyt ad, hogy a legtöbb esetben az „ellátás” köré túlnő a szövetkezet kolektíváján, az elmozdulásban, a fejlődésben a község egész társadalmára érkezik.

Megyei párt-, állami és érdekképviseleti szervek nagy gondot fordítanak erre a területre, annak érdekében, hogy a gazdasági indikátorok mérlegeléstől koncentrációs folyamathoz járjon társadalmi veszteségekkel. Javuljon tovább a termelőszövetkezet és a község vezetéseinek kapcsolata, arányos terheket viseljenek a társadalmi feladatok megoldásában. Az egyesült közös gazdaság — lehetőségeit figyelembe véve — vállalon nagyobb szerepet a foglalkoztatási viszonyok javításában, a községek aruárállásában, a szolgáltatások területén és a társadalmi erőforrások központosságában. Összegzőképpen maradjon szinten, vagy nőjön a község eltartóképessége, a termelőszövetkezet decentralizáltan, illetékességének egész területén lássa el társadalmi feladatait.

A beolvadás olyan szervezeti kapcsolódás, amelyben az egyik termelőszövetkezet „vállalati” önállósága megszűnik és a tagság arányos képviselődik az egyesült tsz vezetéseben és önkormányzati testületeiben.

A beolvaddal az egység önállósága nem szűnik meg, de az egyesült szövetkezet belső szervezeti struktúrájában helyeződik el, mint önálló üzemegység vagy kerület. A gazdálkodási, termelési funkció továbbra is együtt jelentkezik a társadalmi feladatok ellátásával, a szövetkezeti tagokról történő szinten teljes körű gondoskodással. Az önállóság ennek megfelelően kap új, konkrét tartalmat. A beolvadó termelőszövetkezet tagságának elsődleges érdeke a szerződés jogok megőrzése, az egyesült szövetkezetek feladatkörében jelentkező ellátás további bővítése. Ez kiterjed a háztáji gazdálkodásra, a különböző juttatásokra, segélyezésekre.

Megyeinkben az elmúlt éven belül három beolvadás történt. Az ártándi Január 1 Tsz a nádudvari Vörös Csillag Tsz-be, az újszentmargitai Lenin Tsz a bal-mazujvárosi Lenin Tsz-be, a mezőszügyi Egyetértés Tsz a kabai Vörös Csillag Tsz-be olvadt be.

Tapasztalatként összegezhethetjük, hogy a beolvadás nem kampányyszerű folyamat, hanem konkrét, egyedi és széles körű gazdasági, társadalmi mérlegelést igénylő önkormányzati döntés, mely segítséget nyújt néhány alacsony koncentrációs szintű, gazdaságilag tartósan elmaradt mezőgazdasági szövetkezet gazdasági megújulásához.

Karalyos Zsolt

Közös Beszélgetés az Országos

— Viszonylag tükörel, gazdasági egyensúlyozott a 80-as évtized gyóbb feszültségeket kezelési rekonstruktív a világmár-már a visszautéréséről. Egyáltalán felké-ez a változás a mat?

— Valóban megromlott a köz-kereskedelmi vállalatok közötti sokkal kiélezte alakult ki, miú-ált Államok és szövetkezési lényre törnek, de-ében a gaz-rólól, a gazdas-és egyéb esz-riadnak vissza.

Kétségtelen, szűletlenül érte-gealmat mindez, lenti azt, hogy rá reagálni. A jelenség — nem mozgalmi szep- hogy a feszülts-sével, a kapcs-szabaddásával san megerősöd-féle tömegmoz-gat-Európában, Államokban, perse a szogokban is. Ar-azokról a töm-láskoról van sz-emelik szavuka-lepitések ellen. Egyesült Állam-leírás fegyverre-fagyasztásáért. Még hozzá a tá-szleltőbb réte-mozgalmak ez-az amerikai püs-holland háziás-olasz diákoktól-met „zöldekig-mak kialakulás-tettség érzése-kozik, és nyil-sós van, hogy a-tőkés társadal-laján a régi ért-sa után újat, lépnék fel a f-tömegei. Hisz n-letlen, hogy a-tüntetések rés-nyomórészt fiata-mi is legyen e-mak jelszava, egyre jelentöse-tikai erőt jelent-eg az Ország-egyik ülésén-református pú-mozott ügy, „négymilliárd-akar, s a b-nagy kérdése, akaratot miként-litikai hatóerő-válni”.

— A viszonylag esztendő után „korszakváltást” közelemény a-lomtól is...

— Ami a het-illeti, kétségké-voit a dolgunk-mozgalmak pen-a tárgyalás-zések létkörét-Ébben az ors-szoktuk azt, pártunk, kormár-litikája termés-dóan — békét-eszközeivel min-annak érdekeib-szerelés legyen-helyett, hogy el-normális nem-szonyok kialak-ból következik-hogy a b-fő feladatának-ka támogatását-tekintjük ma is. M-támogatás? És-ezt a konkrét a-re lefordítani? hangzik, de tiltá-telni, változtatni-dekesebb, s kör-valaminek a-magunknak mo-persze szükség-ugyanazokat a-megismétlő Olyanra azonban-gondolkodva, ala-értve fogadják el-kát.

Természetesen-tos kérdéseket-vitatni, mint p-ki a felelős a f-haizsa fokozás-Nyugat-Európába-rozgatják, hogy-tékü felelősség-nemzetközi hely-

GRANDPIERRE LAJOS:

HA MEGVADUL AZ EGER II.

Realista fantasztikus regény

Szerdán majdnem egész napunkat lefoglalta a temetés.

13.

Csütörtökön reggel ébredés után azonnal az ablakhoz séttem, kitártam.

Végre! Előszóltak a felhők, s ahogy bentről megállapítottam, elállt a szél is. A járda a szemközti soron fénylett az éjszakai esőtől. Vizont már ragyogóan sütött a nap. Olyan gyönyörűen tobzódtak a színek, ahogy csak eskő után szoktak. Mire elkészültem, és kiértem az utcára, már jól felmelegedett a levegő. Úgy látszott, hogy később nagyon meleg lesz. Zelenkával — szerdán felugrottam hozzá — abban egyeztünk meg, hogy nyolc és negyed kilenc között felkeresem az írodájában, s onnan együtt megyünk Gerlóczy profhoz. Ó is nyugtalanul várta a vizsgálat

31.

KERLEK, előbb mondd meg, sikerült valamit megtudnotok?

(Folytatjuk)

eredményét, mert, amint mon-

dotta, a két helyiség lepecsételésével, ha nem is sértette meg az állampolgári jogokat, de korlátozta őket, hiszen csak gyanú állt fenn, hogy ragályos betegség fészke lehet a nyári konyha laboratórium vagy a szoba. Szándékosan mulasztotta el a KOJÁL értesítést, mert nem akarta a kezéből kiengedni az ügy intézését, míg Gerlóczy professzor véleményét meg nem ismeri. Másrészt pedig mindnyájan tisztában voltunk azzal, hogy a lepedékek vizsgálata a legjobb kezében van. A család részéről természetesen megnyugtattam, hogy a lepecsételés a mi utólagos beleegyezésünkkel történt.

Zelenka már indulásra készen állt.

A klinika portáján azzal fogadtak minket, hogy azonnal menjünk be a professzorhoz, mert türelmetlenül vár.

— Tehát nem feledkezett meg rólu- nek — jegyezte meg Zelenka, s már indulni is volna.

— Egy pillanatra benézek a laborba — állítottam meg.

A laboráns nyitotta ki az ajtót. Osztyálytársam volt a gimnáziumban, de kezet sem fogott velem.

— Mondd csak, mit küldtetek ide?!

— Éppen azért jöttünk. Mi van vele?

— Ha lehet elpusztítjuk. Megsemmisítjük! — mondta dühösen. — A prof türelmetlenül vár. Eredj be hozzá. Majd elmondja a. — Kérlek, előbb mondd meg, sikerült valamit megtudnotok?

— A prof éppen erről akar veletek beszélni. A tegnapelőtt reggel óta egyfolytában dolgoztunk ma éjjelig... Ó is... — tette hozzá. Aztán még azt is hozzáfűzte, hogy félre ne értem — a prof is...

— Ó is ezen dolgozott?!

— Igen! — morogta. Látszott rajta, hogy halálosan fáradt.

— Mi van vele? — ismétltem meg a kérdést türelmetlenül.

— Ezt majd elmondja ő! Pokoli!... — vágta oda nekem, s becsapta az ajtót.

Visszatértem Zelenkához. Tovább mentünk a profhoz.

Gerlóczy professzor már jól túlhaladta hatvanadik évét, de alig látszott ötévesnek. Csodálatosan fűgőn mozgott, és észjárásának gyorsaságában sem mutatkozott még az öregedésnek semmi jele. Azt szeretném, ha öreg koromra én is friss és fiatalos márnádnek, mint ő. Nem volt rajta semmi professzoros. Az ember inkább a pult mögé képzelte volna, mintsem laborba vagy az előadói katedrára. Egyszerű volt, és cseppet sem nagykedű. Még nem viselt szemüveget. Miközben a folyosókra a szobája felé haladtunk, arra számítottam, hogy az álmatlan éjszaka és a negyven órában tartó megfeszített munka után eryvedten, fáradtan és ingerlékenyen találom, de frissen, energikusan fogadott minket. Sokkal kevésbé látszott meg rajta a fáradság, mint a velem egykorú laboránson.

Bemutattam Zelenkát.

(Folytatjuk)

Közös célunk: a béke

Beszélgetés Sarkadi Nagy Barnával, az Országos Béketanács főtítkárával

— Viszonylag hosszú, politikailag, gazdaságilag kiégyensúlyozott időszak után a 80-as évtized mind nagyobb feszültséggel, fegyverkezési rekordokkal köszöntött a világra. Egyesek már-már a „hidegháború” visszatezéséről beszélnek. Egyáltalán felkészülten érte ez a változás a békemozgalmat?

— Valóban jelentékeny megromlott a két világhadszer közötti viszony. Egy sokkal kiéleztebb helyzet alakult ki, miután az Egyesült Államok és NATO-beli szövetségesei katonai fölényre törtek, és ennek érdekében a gazdasági háborútól, a gazdasági blokádtól és egyéb eszközöktől sem riadnak vissza.

Kétségtelen, hogy felkészületlenül érte a békemozgalmat mindez, ami nem jelenti azt, hogy nem tudott rá reagálni. Hiszen fontos jelenség — nemcsak békemozgalmi szempontból —, hogy a feszültség növekedésével, a kapcsolatok rosszabbodásával párhuzamosan megerősödtek a különféle tömegmozgalmak Nyugat-Európában, az Egyesült Államokban, Japánban, s persze a szocialista országokban is. Arról az erőről, azokról a tömegmozgalmakról van szó, melyek felélik szavukat a rakétatelepítések ellen, melyek az Egyesült Államokban a nukleáris fegyverrendszerek befagyasztásáért lépnek föl. Működésük a társadalom legfelsőbb rétegeit átfogó mozgalmak ezek — kezdve az amerikai püspöki kartól a holland háziasszonyokig, az olasz diákoktól a nyugatnémet „zöldekig”. E mozgalmak kialakulása a fenyegetettség érzéséből is táplálkozik, és nyilván arról is szó van, hogy a kibontakozó tökéletes társadalmi válság talaján a régi értékek elavulása után újat, mást akaróknak lépnek fel a fiatalok óriási tömegei. Hisz nem lehet véletlen, hogy a nagy béketüntetéseket résztvevői túlnyomórészt fiatalok. De bármi is legyen e békemozgalmak jelzava, úgy hiszem, egyre jelentősebbé válik politikai erővel. Nemrég az Országos Béketanács egyik ülésén Bartha Tibor református püspök fogalmazott úgy, hogy „most néhány száz ember békét akar, s a békemozgalom nagy kérdése, hogy ezt az akaratot miként lehetne politikai hatóerővé transzformálni”.

A viszonylag nyugalmas esztendő után most nyilván „korszakváltást” vár el a közvélemény a békemozgalomtól is...

— Ami a hetvenes éveket illeti, kétségtelenül könnyebb volt a dolgunk. Ma a békemozgalomnak mindenképpen a tárgyalások, meggyőzés, a tárgyalások, meggyőzés, a tárgyalások, meggyőzés... Ebben az országban megszoktuk azt, hogy népnünk pártunk, kormányunk — politikájának természetéből fakadóan — békét akar, saját eszközeivel mindent megtesz annak érdekében, hogy lezáruljon a tárgyalás. A békemozgalom természetéből fakadóan nem lehet azonos módon eljárni. A békemozgalom fő feladatának e politikai támogatását tekintette, s tekintni ma is. Mi legyen ez a támogatás? És hogyan lehet ezt a konkrét akciókat nyerve lefordítani? Bár furcsán hangzik, de tiltakozni, követelni, változtatni mindig érdekében, s könnyebb, mint valaminek a támogatását magunknak mondani. Nincs szükség fejbőlöntéssel, ugyanazokat a gondolatokat megismételt támogatásra. Olyanra azonban igen, amely gondolkodva, alaposan megértve fogadja el ezt a politikát.

Természetesen olyan fontos kérdéseket is meg kell vitatni, mint például, hogy ki a felelős a fegyverkezés hátsza fokozásáért. Néhol Nyugat-Európában azt hangoztatják, hogy azonos mértékű felelősség terheli a nemzetközi helyzet megromlásáért a Szovjetuniót és az Egyesült Államokat, a Varsovi Szerződést és a NATO-t, holott ez alapvető tévedés. Elég emlékeztetnem a NATO 1979-es rakétadöntésére, mely egyértelműen a katonai fölény megszerzését célozza kontinensünkön. Vagy az amerikai kormányzat mind agresszívabb magatartására szerte a világon.

Mindebből következik feladataink jó része is. Elsősorban az, hogy minden társadalmi csoportnak, rétegnek a saját nyelvén megfogalmazott akciókat tudjunk megvalósítani. Az egyetemista fiatalok békemozgalommal foglalkozó vitakörrel és klubjaival ehhez a széles skálához éppúgy hozzátartoznak, mint a középiskolás fiatalok békekemenetét, vagy a különböző egyházak papjainak tavaszi békegyűléseit, a magyar értelmiség jeles képviselőinek találkozóját az Akadémián, vagy az Orvosok a békéért és a háború elhárításáért elnevezésű mozgalom elindítása, kibontakozása. Egy dolgot itt nagyon fontosnak érzek: olyan módszereket igyekeznünk kialakítani, olyan formákat igyekeznünk keresni, ahol s amiben mindenki megtalálja az egyéni politikai cselekvés élményét is.

— Ugy vélem, a nemzetközi békemozgalom egy igen fontos esemény előtt áll: Prágában júniusban békevilágtalálkozó lesz.

A találkozó elnevezése nagyon tömören kifejezi tartalmát és szándékát: a békeért, az életért, a nukleáris háború elhárításáért. A nemzetközi békemozgalom ezt látja most a legfontosabb feladatának. A világ minden részéből óriási érdeklődés nyilvánul meg, szinte minden országból érkeznek delegációk. Nagyon fontosnak tartom az előkészítés momentumában azt, hogy Prágába hívják és várják különböző nézetek képviselőit, akiket egy nagyon fontos dolog, a béke megővésének szándéka köt össze. Itt szó esik majd a béke megővésének különböző — hogy úgy mondjam — részleteiről is: az európai együttműködésről, a fejlődés és a béke összefüggéséről, a különböző világszervezetek, mint például az ENSZ keretében kifejtett békemunkáról. Különböző társadalmi rétegek és szervezetek képviselői találkoznak majd egymással, s talán egy nemzetközi, vagy éppenséggel világméretű közös gondolkodás bontakozhat ki a világbéke ügyében. A közeljövőben az Országos Béketanács kezdeményezésére megalakul a magyar nemzeti előkészítő bizottság. Tervezzük azt, hogy a most kezdődő béke és barátság hónap egy üzenet-tervezetét bocsátjuk közre és ajánljuk széles körű — talán túlzás nélkül mondhatom — ösztönzési megvitatásra és elfogadásra. Ezt azután a magyar nép üzenetként magyar küldöttség viszi el Prágába.

A beszélgetés során végigkísértett egy gondolat: ez a milliós kis ország vajon képes-e megvédeni magát a világ békekéért? Mennyit ér a száza? — Minden embernek, kisebb és nagyobb népnek egyaránt fontos a szava. Súlyos szerepe van ennek a szónak: „Béke”. Országos hozzájárulást kérdez... Ha a mi országunkban működik — és jól működik — a szocialista társadalmi rend, ha belső béke, egyetértés, gazdasági, politikai fejlődés van, akkor ez rendkívül lényeges hozzájárulás az európai béke ügyéhez. Ebben beleérttem valamennyi nemzetközi lépésünket, viszonyunkat a szomszédos és távolabbi országok népeivel, viszonyunkat az itt tartózkodó több millió turistához. Magatartásunkat és országunk bemutatását akkor, amikor mi tartózkodunk külföldön. Hogy miként tekint ránk magyarokra a világ? Több évtizedes szocialista fejlődésünk ösztönze békésnézetünket, amely bizonyította Európában és az egész világban.

Cziráki Péter

Összejöttünk, beszélgettünk

„A párt mindig ránk számít”

Hatan ültük körül a számunkhoz viszonyítva túlságosan nagy tanácskozási ülésen. Beszélgető partnereim csapágyáriak voltak. Munkások, kommunisták. Név szerint Lázár Pál maros, Balácsi Ferenc gondnok, Számado Imre gépbeállító, Molnár István programos és Vincze József tmk-csoportvezető.

A téma a lehető legaktuálisabb volt: csak azt kértük tőlük, mondják el, milyen gondolatok fordultak meg először a fejükben, amikor a Központi Bizottság által kiadott határozat elolvasták. A szó megadott, az újságíró feladata mindössze arra korlátozódott, hogy igyekezzon mindent pontosan feljegyezni és híven visszaadni. A véleményeket, tapasztalatokat nem is nevezek köve, hiszen a kérdések többségében teljes volt az egység ötek között.

„Lent” is úgy legyen

— A saját környezetemben azt tapasztalom, hogy az emberek melegeggedéssel fogadják a határozatot. El is olvasták alaposan. Nagyon időszerte minden, ami benne van, és ami a legfontosabb: pontosan azokkal a tényekkel foglalkozik, amelyek a dolgozók hangulatát formálják. A pártnak, a Központi Bizottságnak nagy tekintélye van, mert el merik mondani a negatívumokat is!

— Az öszinte hangvétel nagyon helyes, jó politikai közérzetet ad. Csak az kellene, hogy záros határidőn belül történjen is valami. En konkrétan fogalmaztam volna: határidőkkel, felelősökkel, hogy mindent ellenőrizni is lehessen. Hiszen a problémákat sok fórumon felvetjük — aztán három meg öt év múlva is ugyanazok találkoznak.

— Nem ellenségesség, ha a hibákat fessegetjük. A szocializmussal szemben támasztunk követelményeket, mert féljük ezt a rendszert. Ha gondok vannak, azokról beszélni kell! A fogalmazásban lehet különbség, de ne ámítsuk egymást! Rengeteg az eredményünk, tudjuk, érezzük, de hát ha van hiba, akkor van.

— Huszonhat éve vagyok propagandista, átanulmányoztam 1947-től kezdve minden fontos párttározatot. Azt láttam, hogy a határozatok alapján a folyamat nagyon nyílt és egyenes. Attól kell óvakodni, hogy a megvalósítás során bármit is sminkelni akarjunk.

— A határozatokkal mindig egyetértünk, csak valamire ide érnek a mi szintünkre, már nem egészen olyanok. Azt kellene elérni, hogy „lent”, az üzemek, alapszervezetek szintjén is ugyanúgy értelmezzük mindent, ahogy az a KB-határozatban van.

— Az emberek nem látják elég világosan, hogy ami a határozatban benne van, az hosszú vagy rövidtávú feladat. Mindannyian azt szeretnénk, ha máról holnapra gyökeres változás lenne abból, amit a határozat is negatívumként állapít meg.

— Benne van a határozatban, hogy egyes kérdéseket a párttagok sem értenek egyet. De mit várhatunk akkor a pártion kívüliektől?

— A párttagok kellene meggyőzni őket, s közben előfordul, hogy öt győzik meg.

— Igen, mert ha jó a gazdasági helyzet, akkor könnyű politizálni. De amikor baj van, sok mindent nehéz megértetni még saját magunkkal is.

— Nem ellenségesség, ha a hibákat fessegetjük. A szocializmussal szemben támasztunk követelményeket, mert féljük ezt a rendszert. Ha gondok vannak, azokról beszélni kell! A fogalmazásban lehet különbség, de ne ámítsuk egymást! Rengeteg az eredményünk, tudjuk, érezzük, de hát ha van hiba, akkor van.

— Huszonhat éve vagyok propagandista, átanulmányoztam 1947-től kezdve minden fontos párttározatot. Azt láttam, hogy a határozatok alapján a folyamat nagyon nyílt és egyenes. Attól kell óvakodni, hogy a megvalósítás során bármit is sminkelni akarjunk.

— A határozatokkal mindig egyetértünk, csak valamire ide érnek a mi szintünkre, már nem egészen olyanok. Azt kellene elérni, hogy „lent”, az üzemek, alapszervezetek szintjén is ugyanúgy értelmezzük mindent, ahogy az a KB-határozatban van.

az eljárás, hogy együtt be- megyünk az AFESZ-hez, ott kiállítanak egy számlát (benne az ö százalékok), anélkül hogy akár látnák is, mit vettem a közreműködésükkel. Nyugodtan megtehetném, hogy megegyezek a névvel, írással, többet a számlára és osztószámra meg a hasznon. Sokszor meg a homokba dugjuk a fejünket. Itt van például a reprezentáció. Mióta gondnok vagyok, évente húsz százalékkal kellett volna csökkenteni. Nyolc év alatt már csaknem a nulla-hoz közelednénk, ha betartjuk az előírásokat. De hát azt mindenki tudja, hogy ma egy külföldi vendéget nem lehet tíz forintból megebedtetni. Vagy másik: csökkentük a bérjellegű kiadásokat. Így hát fele annyi ta-

A fal is tolódik

— Örömmel éppen nem mondható, de jó tudt olvasni a határozatban, hogy leírták, vannak, akiknek az életszínvonal az utóbbi időkben stagnált vagy csökkent. Mert így érezzük magunk is. Sőt, mintha éppen a nagyüzemi munkások helyzete vált volna rosszabbá. Igaz, én magam a jobban keresők közé tartozom, de ott van a lányom, főiskolás. Ha végez, öt is nekem kell segítenem, különben aligha lesz lakása.

— A fiatalokkal kapcsolatos sokszor elhangzik mostanában, hogy csak a szülőök támogatásával boldogulhatnak. De miből? Két lányom van, a kettőnk keresete most is éppen csak elég arra, hogy négyen megéljünk belőle. A gyerek meg látja az iskolában, hogy mi mindene van a másiknak. Jön az iskolai kirándulás, 800—900 forint, két gyereknek kétszer ennyi. Ha nem tudom kifizetni, mert tény, hogy gondot okoz, akkor a gyerekről meg a szülőkről lesz rossz vélemény az iskolában.

— Annak idején voltam tsz-t szervezni, most elmentem abba a faluba munkásparaszt találkozóra. Az az ember, akit heteken keresztül kellett győzködnöm, ma jobban él, mint én. Tudom,

Kell-e politizálni?

— Benne van a határozatban, legalábbis azt olvastam ki belőle, hogy határozottan külön kell választani, mi az értékes, mi nem az. Nagyon helyes. Azzal is egyetértek, hogy hagyjni kell, hadd áramoljon a munkaerő a nyereséges vállalatokhoz. Csak kérdés én: csapágyra nincs szükség akkor is, ha történetesen nem nyereséges a gyártása? A mi csoportunkban nemrégiben még harmincan voltunk, most húszonnyolc. Szerintem nagy kár, ha jól képzett szakmunkások elmennek különböző helyekre, ahol a tudásukat nem is kamatoztatják.

— Szélesebb körben is alkalmazzák a munkások a jelenleg mércét. Ha az üzemben egy munkás elront valamit, az egyértelműen selejt, annak érzi, a következményét. A vezetőknél meg azt mondják, adjuk meg a tévedés jogát. Akár nyolcmillióért is.

— Az nyolcmillió. És amikor megcsinálnak egy filmet, amit a kutyra néz, az akar megnézni, az mennyibe kerül? Engem bosszant, hogy mindig azt mondják, a művészek kísérleteznek, örökké csak kísérleteznek. Közben pedig problémáink vannak az ideológiai neveléssel. Bemutatunk a tévében ezerféle filmet, ez meg a kisebb baj szerintem, de bemutatnak sorozatban egy csomó nyugati filmet — azáltal meg csodálkozunk, hogy nán az egoizmus, egyre többben gondolkodnak kispolgári

— Örömmel éppen nem mondható, de jó tudt olvasni a határozatban, hogy leírták, vannak, akiknek az életszínvonal az utóbbi időkben stagnált vagy csökkent. Mert így érezzük magunk is. Sőt, mintha éppen a nagyüzemi munkások helyzete vált volna rosszabbá. Igaz, én magam a jobban keresők közé tartozom, de ott van a lányom, főiskolás. Ha végez, öt is nekem kell segítenem, különben aligha lesz lakása.

— A fiatalokkal kapcsolatos sokszor elhangzik mostanában, hogy csak a szülőök támogatásával boldogulhatnak. De miből? Két lányom van, a kettőnk keresete most is éppen csak elég arra, hogy négyen megéljünk belőle. A gyerek meg látja az iskolában, hogy mi mindene van a másiknak. Jön az iskolai kirándulás, 800—900 forint, két gyereknek kétszer ennyi. Ha nem tudom kifizetni, mert tény, hogy gondot okoz, akkor a gyerekről meg a szülőkről lesz rossz vélemény az iskolában.

— Annak idején voltam tsz-t szervezni, most elmentem abba a faluba munkásparaszt találkozóra. Az az ember, akit heteken keresztül kellett győzködnöm, ma jobban él, mint én. Tudom,

— Benne van a határozatban, legalábbis azt olvastam ki belőle, hogy határozottan külön kell választani, mi az értékes, mi nem az. Nagyon helyes. Azzal is egyetértek, hogy hagyjni kell, hadd áramoljon a munkaerő a nyereséges vállalatokhoz. Csak kérdés én: csapágyra nincs szükség akkor is, ha történetesen nem nyereséges a gyártása? A mi csoportunkban nemrégiben még harmincan voltunk, most húszonnyolc. Szerintem nagy kár, ha jól képzett szakmunkások elmennek különböző helyekre, ahol a tudásukat nem is kamatoztatják.

— Szélesebb körben is alkalmazzák a munkások a jelenleg mércét. Ha az üzemben egy munkás elront valamit, az egyértelműen selejt, annak érzi, a következményét. A vezetőknél meg azt mondják, adjuk meg a tévedés jogát. Akár nyolcmillióért is.

— Az nyolcmillió. És amikor megcsinálnak egy filmet, amit a kutyra néz, az akar megnézni, az mennyibe kerül? Engem bosszant, hogy mindig azt mondják, a művészek kísérleteznek, örökké csak kísérleteznek. Közben pedig problémáink vannak az ideológiai neveléssel. Bemutatunk a tévében ezerféle filmet, ez meg a kisebb baj szerintem, de bemutatnak sorozatban egy csomó nyugati filmet — azáltal meg csodálkozunk, hogy nán az egoizmus, egyre többben gondolkodnak kispolgári

— Az óránkra néztünk, nem befejeztük, csak abbahagytuk a beszélgetést. Búcsúzunk egymáktól, az egyikük azt kérdezte, meg merem-e írni mindazt, amit elmondtam. Visszakérdeztem: ok merik-e vállalni nyilvánosság előtt a véleményüket? Természetesen, válaszolták. Csak azt mondták, amit éreznek, amiben hététköznapjaik során őrlődnek s ahogyan a maguk feljének s bajukból való kilábolást gyorsítani gondolják.

Nagy Zsuzsa

RÉGI MÁJUSOK

Fénykép-összeállításunkkal régi májusokra emlékezünk. Azokra, amelyek történelmi pillanatokot örökítettek meg, s azokra, amelyek egyszerűen csak az idő varázsát sugározzák. A folyamatos kép nem ábrázolhatja, de az emlékezet vizsgálódhat. S ha visszaidézi, akkor bennünk, velünk kapcsolódik össze a tegnapi a jelenel. Ahogy elindultunk, ahogy jöttünk, s ahogy megérkeztünk. Évek, évszámok jeleit írhatnám egymás mellé, de hát azok is csak azt bizonyítanák: a május jelképeiben van bizonyos állandóság. Zászlóink, vonulásaink, nyíltságunk állandósága. Kiállítás amellet, hogy a költőt idézzük: a Május szabad, a Májust nem lehet megkötözni.

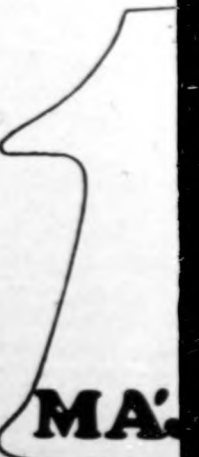

● A telep le...
ben legfia...
Bodnár Eszter...
iparművész. A...
ültet le; a mel...
telben hatalmas...
ka szunyókái...
„Festői rendet...
rik be a szűk...
de aztán elros...
hiszen textil...
Raktár is ez a...
lékek, bicikli...
ban lépcsős ga...
dzsesszlemezek...
sabb” darab...
szövészék, raj...
faliszőnyeg...
doboz, tartal...
téke 800 forint...
— Hogyan...
— kérdez viss...
rem miatt. A...
ti Alap felhívá...
pályázatokat...
szegre is jelen...
rencsére Debr...
Úgy hallottam...
keramikust sz...
de a tíz jelen...
ezek szerint n...
felelő. En min...
tem.

— Miért te...
Debrecen? —
közben a ma...
nyújtózik a fo...
— Közelebb...
pesthez. Köz...
tek üzletet; ig...
itt van olyan...
helyben is érv...
ember, s nem...
pesti kapcsol...
venni. Mi, tex...
vagyunk a kes...
lőzatban, az...
Vállalat forg...
káinkat. Amik...
tem, bementem...
és megkérdez...
dékuk velem...
ták, nincs kü...
vük, magamna...
kodnom a meg...
tudomásul vet...
tem szervezni...
Jobbak a kör...
többet tudok...
Pesten, s jól...
élet, marad...
olyasmiket cs...
nem kell az...
Volt egy kiáll...
bén, most lesz...
vezetem a...
szövészakkör...
ba kerültem...
Színházzal is.

— Meddig...
cenben marad...
— Nem szá...
időt. De tudja...
pest-centrikus...
Mindenféle sz...
● Két monol...
maról.

Cs. Uhrin T...
emlékszem, az...
kerestek benn...
kább csak m...
Ebből azt a...
vontam le: ne...
indulunk a m...
kében, hogy...
tudjunk terem...
ban. Fölkerest...
ket, ők is meg...
nünket. Szaba...
alappán kialak...
tész-képzőműve

Díszgomb a mentén?

4. „A MECENATÚRA NEM SZOCIÁLIS SEGÉLY”

● A telep legújabb s egyben legfiatalabb lakója Bodnar Eszter textiltervező iparművész. A műteremben ültem le; a mellettem álló fotelben hatalmas fehér macska szunyókál. Körülnézek „Festői rendtelenség” — ugrik be a szükséges hasonlat, de aztán előröstelltem magam, hiszen textilesnél vagyok Raktár is ez a műterem: kellek, bicikli, siléc, a sarokban lepcsős galéria. Pop- és dzsesszlemez, a „fontosabb” darabokból. Jobbra szavozók, rajta megkezdett faliszőnyeg. Mellette nagy doboz, tartalma fonál, értéke 800 forint.

— Hogyan kerültem ide? — kérdez vissza. — A műterem miatt. A Képzőművészeti Alap felhívására adtam be pályázatomat. Korábban Kőszegre is jelentkeztem, szerencsére Debrecen fogadott. Úgy hallottam persze, hogy keramikust szerettek volna de a tíz jelentkező között ezek szerint nem akadt megfelelő. En mindenestre örültem.

— Miért tetszett jobban Debrecen? — kérdezem, miközben a macska kéjesen nyújtózik a fotelben.

— Kozlebb van Budapesthez. Közégen nem ígértek üzletet; igaz, itt sem, de itt van olyan mozgás, hogy helyben is érvényesülhet az ember, s nem kell a budapesti kapcsolatát igénybe venni. Mi, textiles, benne vagyunk a kereskedelmi hálozatban, az Iparművészeti Vállalat forgalmazza munkáinkat. Amikor megérkeztem, bementem a tanácsoshoz és megkérdtem, mi a szándékuk velem. Azt válaszoltak, nincs különösebb tervek, magának kell gondoskodnom a megélhetésről. Ezt tudomásul vettem, úgy kezdtem szervezni az életemet. Jobbak a körülményeim itt, többet tudok dolgozni mint Pesten, s jóllehet drágább az élet, marad lehetőségem olyasmiket csinálni, amiket nem kell azonnal eladni. Volt egy kiállításom Nagyváradban, most lesz újabb Kabán, vezetem a Medgyessy-kör szavozóközösséget, s kapcsolatba kerültem a Csokonai Színházzal is.

— Meddig kíván Debrecenben maradni?

— Nem szabtam határidőt. De tudja, eléggé Budapest-centrikus ez a szakma. Mindenféle szempontból.

● Két monológ — egy témaról.

Cs Uhrin Tibor: „Ha jól emlékszem, azt mondtam, keressetek bennünket, de inkább csak mint színlírat. Ebből azt a következtetést vontam le: nekünk kell elindulnunk a magunk érdekében, hogy kapcsolatokat tudjunk teremteni a városban. Fölkerestünk építészeket, ők is megkerestek bennünket. Szabad jelentkezés alapján kialakult egy építész-képzőművész műhely,

amely a környezetformálást konkrét feladatsorokat tűzött ki maga elé. De a rosszul értelmezett decentralizációs folyamat hátrányos helyzetbe hozta az együttműködést, nehezen tudtuk megvalósítani elképzeléseinket; szép lassan elapadtak a kezdeti energiák. Aztán kedvező változás történt, módosult a Képző- és Iparművészeti Lektorátus rossz adminisztrációs politikája, gördülékenyebben érvényesülhettek a vidéki kezdeményezések. Nem a lektorátus, hanem a helyi tanács finanszírozza a kommunális beruházásokhoz kapcsolódó művészi megoldásokat, nagyobb lehetőség kínálkozik a tér- és formalakításra, ember és környezet viszonyának javítására. Nagy lelkesedéssel érkezünk Debrecenbe, s aztán egyszer csak a nullára kerülünk. Sokszor magamban kerestem ennek az okát — mindenestre már túl vagyok a nullponton, s ahhoz képest már lényeges tendenciát tudok felmutatni, amiben azért az eredeti elképzelések is benne vannak. Elsősorban közösségi vonatkozásban, bár eredményeket nagy nehézségek árán tudunk elérni. Festészetem mellett a tűzőmáncban jött létre olyan formai-tartalmi azonosulás, ami lehetővé teszi azt, hogy magamat közvetlenül kifejezhessem.”

● Váro Márton: „Értelmiségi, erdélyi családból származom, s bizony gyerekkoromban szüleim sokat szenvedtek; apám a végén már segédmunkásként dolgozott. Engem sem kényeztetett el az élet, sokáig az sem látszott biztosítva, miként tudom megteremteni a szobrászathoz szükséges feltételeket. Magyarországon szerencsés és művészetpártoló közegbe kerülhettem, a művész státusába. Műtermet kaptam, megvették a munkáimat; a művészetnek és a művészetből élhetek. Amikor idekerültem, elsősorban nem érzelmileg kötődtem a városhoz. A 13 év alatt nem volt akadály, hogy a munkámat csináljam; mindig támogatásra találtam, s azt mindig a munkámhoz kértem. Nem hiszem, hogy bármit is elvteleztem volna. Elég nehezen tudtam munkáimat keresztülvinni fórumokon. Később a szerencse is segített: de ezért meg is dolgoztam. Ideális esetben kellene lenni egy menedzsernek, aki ezt a terhet leveszi rólam, s akkor csak a szobrászattal törődhetnék. Így nekem kellett kiépíteni a kapcsolatokat a „háttérpart”, ami mechanikusan segít egy-egy mű létrehozásában. Elégedett vagyok az anyagi helyzetemmel, mert meg tudom venni a szerszámokat, a márnyárat, s eljutok oda, ahova akarok. Most az új körülmények között a szakma egy

része lekényszerül a pályáról, de még ma is jó lehetőségek vannak arra, hogy az ember komolyan és őszintén tudjon foglalkozni elsősorban művészi törekvéseivel. Majd rájönnek arra, hogy a művészet is lehet export-cikk.”

● Hogy is állunk tulajdonképpen a mecenatúrával? Mit kezdett valójában Debrecen a művészteleppel? Dr. Tar Károly, a városi tanács művelődésügyi osztályának vezetője kész válaszszal szolgál a sokat vitatott kérdésre.

— Egyes művészek úgy gondolják, a város dolga az, hogy állandóan rendelkezzen, vásároljon tőlük, ők pedig festenek. Azt hiszik, nekünk kell őket eltartani. De hát Váro vagy Józsa soha sincsenek munká nélkül. A köznek kell festeni, nem a tanácsnak. A mecenatúra nem merül ki abban, hogy vásárolunk, bár elég sokat — évi 3-400 ezer forintot költünk erre is. Hogy mást ne mondjak, a mecenatúra fogalmába tartozott a művésztelep létrehozása, a Blaháné utcai két műterem lakás és egy műterem működtetése s legújabbban a Vörös Hadsereg útja 58. szám padlásterében kialakítandó két műterem lakás és három műterem átadása. Melléjük kívánkoznak a szakkörvezői megbízások, az ösztöndíjak, a külföldi táborok és tanulmányutak, a Holló Múzeum és a Medgyessy Múzeum létrehozása, a nyári tárlat szervezése, a nagyerdei szoborpark, térszobrok felállításai évi 500 ezer forint értékben, az újkerti és tócskerti lakótelepi megbízások... Mindez azt jelzi, hogy a képzőművészet kiemelt támogatást élvez a városban, s preztízise is ennek megfelelő. Más kérdés, hogy nem mindig a helyi alkotók nyernék el a pályázatokat. Nem mondom, hogy nem jók azok a pályázatok, de ebből csak annyi van, amennyi pénz jut a kiemelt beruházásokra. De nekik is nyitottabbnak kellene lenniük, előbb kapcsolatot tartani az üzemekkel, intézményekkel. Az is probléma forrása, hogy túl hamar feladják fő foglalkozásukat, csak a művészetből akarnak élni, s ebből kenyeré harca lesz, küzdelem a létfeltételekért. Csak hát a mecenatúra nem szociális segély — ez bennük összekeveredik a művészeti ág támogatásával. Végül is ők nemcsak debreceni, hanem Debrecenben élő magyar képzőművészek. S ahogy például mi másoknak is adunk megbízást, úgy szerethetnek ők is maguknak életlehetőséget másutt.

(folytatjuk)

Turi Gábor

„Az élet szépségeit kell felkutatni és megtalálni”

Beszélgetés Tréfás Györggyel

Tréfás György huszonhatodik éve tagja a Csokonai Színház társulatának. Both Béla igazgató szerződtette 1957-ben Debrecenben kezdődött operanékesi pályája és itt bontakozott ki tehetsége. Az operairodalom mintegy harminc gyöngyszemében szerepelt, többek között Bartók kékszakállú herceget, Fülöp királyt, Attilát, Mephistót énekelte. Tösgyökere városi. Amikor fiatalemberként Debrecenbe került, aligha gondolta, hogy élete, művészi pályája a városiáshoz kötődik. Jelen van a város művészeti életében, nehezen tudnánk nélküle elképzelni az operatársulatot. Amikor beszélgetni kezdünk arról faggatom, hogyan lett pesti operistából debreceni polgár.

— Debrecenbe szerződésem után egy darabig, talán négy-öt évig úgy gondoltam, hogy előbb-utóbb Pestre szerződöm. Aztán mégis maradtam. Többször hívtak, de én úgy éreztem, számomra egy ilyen város, mint Debrecen kényelmesebb. Itt időspórolóbb, nyugodtabb az élet. Húsz év óta érzem azt, hogy befogadott a város. Becsülnek és szeretnek az emberek. Feleségem, Kati olyan mikro-környezetet teremtett, hogy nem vágyodom sehová. A színházban a nagy Wagner-szerepek kivételével minden olyan lehetőséget megkaptam, ami egy basszista vágya lehet.

— Említette, hogy befogadott Debrecen. Ez azt jelenti, hogy otthon van Debrecen szellemi életében is?

— Azt hiszem, kontaktust találtam a debreceni irókkal, zenészekkel, képzőművészekkel. Mondhatnám azt is, megtaláltuk egymást. Tagja vagyok a Debreceni Körnek, érdekel mindaz, ami itt történik.

— Jelentős közéleti funkciót tölt be, hiszen tagja a Művészeti Dolgozók Szakszervezete Országos Elnökségének. Hogyan került kapcsolatba a mozgalommal?

— Tizenöt éve vagyok szakszervezeti funkcionárius. Azt hiszem, teljesen véletlenül esett rám a választás a színházban, én akkor magamban azt mondtam: ha a kollégák bíznak bennem és megválasztottak szakszervezeti elnöknek, igyekszem tisztességgel és becsülettel képviselni érdekeiket. Közölték, hogy jelentős különb-

ségek vannak a budapesti és vidéki művészek kereseti lehetőségei között. Ahányszor csak módom volt, mindig felvettem, hogy a televízió és a rádió foglalkoztasson vidéki színészeket, énekeseket. Miért ne lehetne például két egymáshoz közel levő vidéki város színészeire osztani egy készülő tévéjáték szerepeit? Legutóbb Szinétár Miklóssal, a tévé művészeti vezetőjével beszélgettem erről a kérdésről, ő is egyetértett velem, és beszélünk arról is, hogy egy színházi előadás tévéváltozatát is el lehetne készíteni.

— Térjünk vissza pályakezdéséhez. Amikor Debrecenbe szerződtött, az operatársulat gyermekkorát élte. Ma már harmincéves múltat tekinthet vissza. Mi változott ez alatt az idő alatt az opera és a közönség kapcsolatában?

— Amikor 1958-ban bemutatott a Varázsfuvalót, mindössze hat-hét előadást ért meg. Később sorra játszottuk Puccini és Verdi remekait, a nézők pedig egyre jobban megszerették az operát. Ma rendszerint telt házak előtt játszunk és egy-egy premier után még tizennégy előadás következik. Nyitott a debreceni publikum a modern operazene iránt is, ezt bizonyítja a közelmúltban bemutatott két Petrovics-opera sikere is.

— A szakma úgy tartja számon Tréfás Györgyöt, hogy egyike a legjobb magyar basszistáknak. Debrecenhez való ragaszkodása nem akadályozta-e abban, hogy külföldi szerződést kapjon?

— Minden bizonnyal igen. Budapest Európa művészeti életének fókuszában van. Az

impresszáriók az Állami Operaházba rendszeresen elutaznak, Debrecenbe viszont ritkán vetődnek le. De azért nem panaszkodom, elég sok koncertem, vendégszerpelem külföldön, nem is olyan régen Kubában jártam. Ami mindenféleképpen művészeti veszteség számomra, mint már említettem, hogy nem énekelhettem Wagner-operákat és mindig ugyanazokkal a rendezőkkel és karmesterekkel kellett dolgoznom. Evtéte hatvanhetven előadásom és közel ugyanannyi koncertem van. Nincs okom tehát elégedetlenségre.

— Tehát úgy érzi, mindent elért a pályán, amit elérhetett?

— Én azt hiszem, az embernek elsősorban a saját élete szépségeit kell felkutatni és megtalálni. Én úgy látom, megtaláltam. Egyrészt a művészi pályán megkaptam azokat a lehetőségeket egy-két kivételtől eltekintve, amikre kezdő énekes koromban vágytam. Másrészt nap mint nap tapasztalom az emberek szeretetét és megbecsülését.

Tréfás Györgyöt a Faust premierje előtt köszöntötték pályatársai, barátai abból az alkalomból, hogy negyedszázada tagja a Csokonai Színháznak. Ez a huszonöt év és pár hónap azonos a pályán eltöltött idővel. Sokan voltak ott a kis házi ünnepeken, de nemcsak protokolláris jelenlétről volt szó, hanem a megbecsülést fejezte ki az, hogy a város vezetői, kulturális életünk képviselői ott voltak körülötte. Azon az estén a közönség őt ünnevelte.

Filep Tibor

A Vidám Színpad vendégjátéka

Kacagó nézőtér

A Vidám Színpad elővette Vaszary Gábor *Busbus* című bohózatát, s a frenetikus közönségsiker azt sejteti, hogy lesz még Vaszary-renezsánsz a magyar színházi világban. A *Monpi*, a *Szerlemről* szó sincs, a *férji in-*

gatag, A *meztelen lány*, a *Busbus* mind olyan színpadi mű, amely csak mulattatni akar, s ezt rengeteg ötlettel, kiszámított hatásmechanizmussal, pikánsan és harsányan teszi. A gondolkodtatás, a döntékényszerből adódó szorongás, a valóságfeltárásból eredő felelősségre eszméletlenség, vagyis az összes „kellemetlenség”, ami a nézőt a színházban érheti, garantáltan ki van zárva ezekből a művekből.

Ez persze ténymegállapítás, korántsem ellenkezés. Tudjuk, a legtöbb bohózat ennyi, s ez nem kevés. A színház egyik funkciója a szórakoztatás. Ha ez színvonalasan történik, ha ki tudja kapcsolni, fel tudja üdíteni a munkában megfáradt embert, joggal tart igényt az elismerésre.

A Vidám Színpad bemutatója a városi sportszínház volt. Bodrogi Gyula, Csala Zsuzsát, Zana Józsefet és a társulat többi tagját a nézőtér vastappal fogadta, s úgy tűnt, az előadás végén a vastaps még erőteljesebben dübörgött. A közönség tehát nem csalódott az előadásban és a televízióból jól ismert kedvenceiben. Pedig Vaszary Gábor egy mákszemnyit sem tett hozzá az anyós-vő konfliktus természetrajzához. Az „ezerfejű” a színészeknek nemcsak megbocsátotta, hogy némelykor magánszámokra tördelték az előadást, de va-

lósággal biztatta, sugallta, hogy ez várja tőlük.

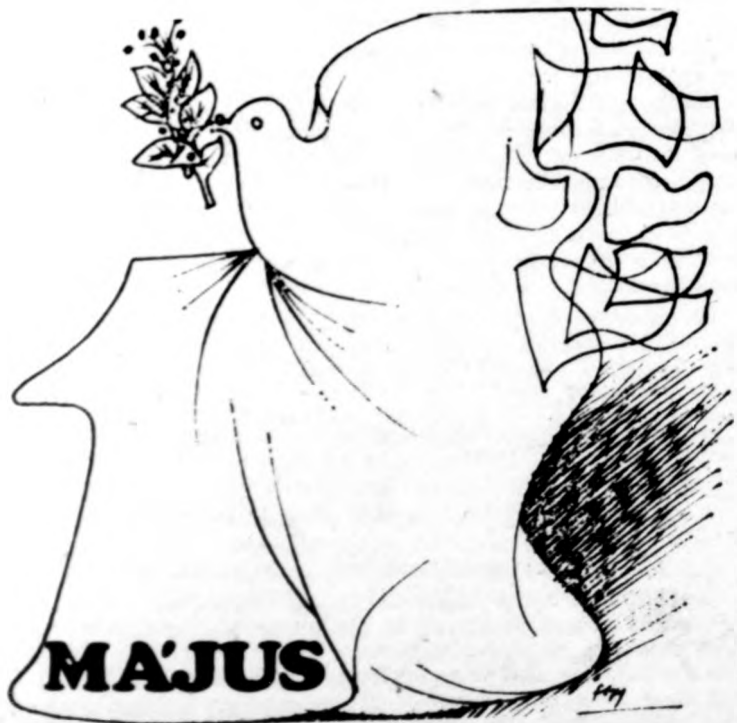
A nézősereg halásan fogadta az aktualizálásokat, az eltűnt gesztusokat, a rájátszásokat. Mindezeket nem szöktük a pozitívumok között emlegetni, ezáltal azonban nem kifogásolhatjuk őket, végre is nem színházban, hanem kétezer-ötszáz személyes sportszínházban játszottak. Olybá vették tehát őket, mint a vásári színjátszás elmaradhatatlan tartozékait. Az efféle mulattatásban Schubert Éva járt elől.

Amennyire a sportszínházra adaptált körülmények között meg lehet állapítani, Fehér Miklós diszlettel találok, akárcsak Kemenes Fanny jelmezei. Bodrogi Gyula a megszokott formáját hozta, kitűnő mulattató. Zana József jobb, karakteresebb színész annál, mint amennyit a kabarétréfák alapján feltételeztünk róla. Schubert Éva nagy rutinnal használja pszichofizikai adottságait. Csala Zsuzsa kedélye arányban áll természetével. Horváth Gyula játékában eredeti színész és közhelyek keveredtek. Rátányi Hajnal illúziót keltezően játszotta a „régimódi” kislányt, Géczy Dorottya pedig a féltékeny asszonyt. Bószé Péter, Gyukár Tibor, Bus Kati, Benkő Márta és Urbán Erika jól egészítette ki az együttest.

B. E.

KISS ATTILA RAJZA

FELEDY GYULA RAJZA

Versenymfutás az idővel

A középfokú oktatás jelene és jövője Debrecenben

A debreceni középfokú oktatás helyzetét vitatta meg legutóbbi ülésén a Szakszervezetek Megyei Tanácsa a Debrecen városi Tanács elnökhelyettesének írásos előterjesztése alapján. A vita után állásfoglalást fogadott el a tanácsülés. Mindebben kétségtelenül van valami szokatlan. Azért, mert olyan kérdésszerű van szó, ami első sorban a Debrecen városi Tanács, valamint a Művelődésügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik. A szakszervezetek és annak fórumai minden bizonnyal nem sokat tehetnek a középfokú oktatás meglévő gondjainak enyhítéséért. Mégis a Szakszervezetek Megyei Tanácsa titkáranak szóbeli kiegészítése és a vita alapján azt kell mondanunk, helyesen döntött az SZMT elnöksége, amikor napirendre tűzte a debreceni középfokú oktatás helyzetének elemzését. Egyrészt azért, mert a közoktatás ma már valóban társadalmi kérdés, s valamennyi szervezetnek, testületnek adódhatnak aktuális oktatáspolitikai feladatai. Másrészt fórumot teremtett az SZMT egy olyan kérdésnek, amelynek megoldását igaz hogy a városi tanácsnak kell megtalálni, de kétségtelen, hogy a VI. ötéves terv hátralevő éveiben és a VII. ötéves tervben olyan feladatok hárulnak a városra, amelyekhez szükség van a szó szoros értelmében vett társadalmi összefogásra.

Helyzetkép

A demográfiai hullám olyan pillanatban érte el a debreceni középfokú oktatást, amikor azok tárgyi feltételei nem tették lehetővé a növekvő tanulólétszám megfelelő elhelyezését. Gyors ütemben növekedett az általános iskolai tanulmányaikat befejező gyermekek száma és ugyanakkor a városnak nem volt pénze, hogy új középiskolát, kollégiumot építsen. Debrecenben 1981-ben 2144, 1982-ben 2394, 1983-ban 2536 tanuló végzett az általános iskolában. Ezzel párhuzamosan azoknak a gyerekeknek a száma is emelkedett, akik a falvakban jártak általános iskolába, de tanulmányaikat Debrecenben szertették volna folytatni. A városi tanács azt tette, amit anyagi hiányában tehetett. A gimnáziumokban több első osztályt indítottak 1981-től, mint korábban és megemelték az osztálylétszámokat. 1980-ban a város gimnáziumaiban 18 első osztály volt. 1981-ben 22, ebben az évben pedig már 23. A szakmunkásképző intézetekben 350-nél több gyereket vettek fel mint korábban. Egy-két szakközépiskolában is indították új első osztályokat. Az új tanulócsoporthoz elhelyezése csak úgy volt megoldható, hogy igénybe vették a volt Adv Endre Általános Iskola épületét, és a gimnáziumok közelében levő kollégiumok délelőtti üres teremt. Természetesen ezeknek az intézkedéseknek voltak kedvezőtlen következményei is. A város középfokú oktatási rendkívül zsúfoltak, az osztálylétszámok olyan magasak, hogy azokban eredményes oktató-nevelő munkát végezni rendkívül nehéz. Nem megnyugtató a szakmunkásképző intézetek helyzete sem. A legmórossabb körülmények között a 127. sz. Szakmunkásképző Intézet van. A 2400 tanuló elméleti képzését négy különböző iskola épületben végzik. Sajnos, a 10 tantermes könnyűipari szakmunkásképző intézet és a hozzá tartozó 75 személyes tanműhely építése elhúzódtott, az csak a VII. ötéves tervben készül el. Mivel középfokú kollégium építésére sem volt lehetőség, nőtt a bejárók száma. A fentiek bizonyítják, hogy romlottak városunkban

Új középiskolákra van szükség

A jelenlegi gondok a köznevelésben még súlyosabbá válnak. 1984-ben és 1985-ben ugyan stagnál, illetve alig emelkedik a végzős nyolcadikosok száma, de 1986-tól kezdve sokkal több tanuló kell beiskolázni középiskolánkba, mint jelenleg. Így 1986-ban 2625, 1987-ben 2916, 1988-ban 3154, 1989-ben 3825 gyerek fejezi be Debrecenben általános iskolai tanulmányait. Tehát 1989-ben 1200-zal több lesz a nyolcadikos, mint 1986-ban! A következtetés egyértelmű: a meglévő középiskolai hálózat a növekvő gyermekáradatot befogadni nem tudja.

Van-e megoldás? A válasz egyértelmű: új középiskolai oktatási intézményekre van szükség. A tervek szerint a Bethlen Szakközépiskola ősszel visszaköltözik a Vörös Hadsereg útján levő régi épületébe, egy év alatt felújítják a volt Tanítóképző Főiskolát és őt 1987 szeptemberében megnyitja kapuit városunk új gimnáziuma. Ebben a gimnáziumba kerül át a debreceni gimnáziumok jelenlegi első és második osztályainak egy része. Ha a felújítással nem készülnek el időben, akkor nem lesz hely több száz diák számára. Remélhetőleg 1986-ban birtokba vehetik a tanuló az új 10 tantermes szakmunkásképző intézetet, 1987-re pedig fel kellene épülnie egy újabb gimnáziumnak a Tócskertben és meg kellene teremteni egy szakközépiskola működésének feltételeit az Újkertben.

A négy új oktatási intézmény megindításához pénzre nagyon sok pénzre van szükség. Kérdés, Debrecennek megvannak-e ehhez a lehetőségei. Ha nincsenek, akkor központi anyagi támogatásra van szükség, de versenyt futva az idővel ezeknek az iskoláknak meg kell épülni.

Közös erőfeszítéssel

Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a debreceni középfokú oktatás történetének válságos pontjához érkezett. Úgy érezzük, csak akkor tud a város megbirkózni a megoldhatatlannak tűnő feladatokkal, ha megvalósul ebben az ügyben a szó szoros értelmében vett társadalmi összefogás. Konkrétan: ha a tervező és építőipari vállalatok tartani fogják a pontos határidőket, ha az üzemek és vállalatok részt vállalnak a szakmunkásképzés gondjainak megoldásában, ha az „egy üzem egy iskola” formálissá váló mozgalom új tartalommal telítődik, ha a döntések időben megszületnek.

A tanácskozáson részt vettek a szakközépiskolák és szakmunkásképző intézetek igazgatói is. S közülük számosan kértek szót. Abban mindannyian egyetértettek, hogy a fent említett új intézmények megépítésére, tervezésére elengedhetetlenül szükség van. De ugyanakkor azt is megfogalmazták, hogy az üzemek az eddigiéknél jobban segíthetnek a szakmunkásképzést. Felvetődött az „Egy nap a középiskolaért” akció gondolata. Az egyik igazgató az anyagi eszközök átcsoportosításáról beszélt, hangsúlyozva hogy évente több száz millió forintot ízetnek ki a szakmun-

kásképző intézetekben ösztöndíjra az országban, helyesebb lenne ezt az összeget a tanműhelyek fejlesztésére fordítani. Az eredményesebb és jobb munka érdekében szükségesnek látszik, hogy az iskolák fenntartói kezébe kerüljön vissza a szakmai felügyelet. (Jelenleg a szakközépiskolák fenntartója a város, a szakmai felügyelet a megyei tanács hatáskörébe tartozik.) Szó volt még a diákélelmészéről, a bejáró tanulók helyzetéről, a pedagógusok módszertani kultúrájáról, kezdeményező készségéről és az évek óta meglévő tankönyvi problémákról.

***

Amióta a demográfiai mozgás megkezdődött hazánkban, iskolahálózatunk versenyt futott az idővel. Az elmúlt években elsősorban általános iskolákat kellett építeni. S azok többé-kevésbé időben el is készültek. A gondok most fokozódnak, nő az általános iskolások száma, de a demográfiai hullám már elérte a középfokú oktatást. Kettős feladatot kell most tehát már megoldani. A jelenlegi gazdasági körülmények között ez rendkívül nehéz. Eppen azért örülnünk kell annak, hogy a tanácskozáson elfogadott állásfoglalás meghatározza a szakszervezetek feladatait, kezdeményező szerepet vállal a mozgósítható erőforrások koncentrációjában. S ami mindennél fontosabb, akkor hívja fel erre a figyelmet, amikor még van idő a lehetőségek megteremtésére, hogy a Debrecenben és a megyékben néhány év múlva középfokú oktatást elérő gyerekek továbbtanulása zavartalan legyen.

Filep Tibor

Zelk Zoltán:

Zuglói rét*

Mint eltévedt parasztleány,
ki dörszöli szemét
és majdhogya sirva nem fakad,
úgy álldogál e rét.

Úgy áll a város szélénél,
olyan hazátlanul.
Koróin szellő nem pihen,
lány alkony nem lapul.

Álmában pitypanog, gölyahír
nő gyér füve között ...
Álmában — ő, már százszor is! —
hegyek közé szökött ...

Halod? Parányi sohaj itt
minden fűmoccanás
s talán zokogni hallanád,
ha éjjel erre jársz.

S ha vad erdő-szaggal a szél
föltötte elszalad:
gyárfüst mögül úgy néz a rét,
mint rász mögül a rab ...

* A költő hagyatékából (1937)

Weöres Sándor:

A szekér

Szénás szekér
Ökrös szekér
égre nem ér
mélybe se tér

rögös úton
hölleg halad
sose szalad
el se marad

lassan viszi
a sima tér
s mikorra kell
céljába ér.

SZÉKELYHIDI ÁGOSTON:

Debreceni hajszálgyökerek

Kalandos és tanulságos történetet követhet nyomon az olvasó. Nem is minden büszkeség nélkül, már ami a debreceni kötődést illeti.

Bő százötven évvel ezelőtt, bizony szokatlanul hosszú útnak indult a városból két fiatal mesterlegény, Vámosy Dániel és Vámosy József. Testvérek voltak. Szakmájuk is azonos volt, a kalaposság.

Lehet, hogy nem találták meg a számításukat itthon, lehet, hogy csillapíthatatlan vágy hajította őket szerencsét próbálni. Erről talán már sosem tudhatunk meg semmit.

Tény viszont, hogy a fivérek 1828. október 8-án Rio de Janeiroba érkeztek. Előzőleg Hamburgban szálltak hajóra, és német vitorlással, a Mollval keltek át az óceánra. Így hát a bevándorlókat kíváncsián és éberben figyelő újságok hamburgi németekként számozták be róluk.

Brazília, a nemrég egyesült császárság, a polgárosodás hóskarát élte azokban az időkben. Kivált az ipari és a kereskedelmi kivétel és behozatal ágazatai virágoztak, a napóleoni háborúk után megnyugvó Anghával és Nyugat-Európával.

Úgy látszik, a Vámosy-fivérek gyorsan és eredményesen alkalmazkodtak a helyzethez. József, a fiatalabb, elege a kereskedéshez pártolt. Dániel pár évig még kitarított a kalaposság mellett, egy északi városban, Pernambuco-ban, aztán bezárta a műhelyt és Rio de Janeiroba költözött. Onnan, 1837-ben, visszatért Európába: öccse hamburgi kereskedelmi és pénzügyi képviselője lett.

Mert közben Vámosy József egységét kötött a szerencsével. Kisebb vállalkozásai rendre sikerültek, míg nem megalapította saját behozatali és kiviteli kereskedő cégét. Kapcsolatai évről évről szélesebb körre terjedtek, az óceán mindkét partján.

De az új hazában nem feledkezett el a régiről. Családját is elhozta Európába. Megmaradt útlevele azt tanúsítja, hogy az „alacsony termetű, gesztenyebarna hajú, kék szemű, világos arcborű férfi”, feleségével, Maria Romanával, három gyermekükkel, német nevelőnőjükkel és fekete szobalányukkal, Leonardával, 1840 májusától 1841 karácsonyáig európai körutazáson járt, „családtagjainak és rokonainak meglátogatására”.

Képzelték, mekkora feltűnés övezhette az egykori kalaposlegényt, kreol feleségét és gyermekeit, néger rabszolgájukat, ha megjelentek a debreceni Piac utcán, a hajdúsági atyafiak közt. Sajnálattunkra azonban ezeket a részleteket sem ismerjük.

Ami követhető, az inkább benső esemény. A meggyőződés, a hűség, az áldozatosság ezer jele és bizonyítéka. Mikor a Vámosyak búcsút intettek a nevezetes határpontonak, a Basahalmának, szülővárosuk és szülőhazájuk a nemzet megújulás lázában égett. Valójában, persze, mindez az értelmiség, a polgárság és a nemesség nem túlzottan népes rétegei hordozták és hirdették. Mi és mennyi gyökerezhetett és foganhatott meg ebből a két debreceni iparoslegény lelkében, eszében? Rejtély maradt ez is.

Dániel hamburgi évtizedei és József európai utazásai azonban fogódzókul kínálkoznak. A hamburgi köztársaságban ugyanis nyílt és erős rokon-
szenv élt a köztársasági elvű magyarok iránt, végig a re-

formkor és a szabadságharc idején. Később ezért lehetett a város Kossuth bujdosó hűveinek támogató és védelmező gyűjtőhelye. Dániel vendégeként, József hónapokat töltött itt. Minden bizonnyal rendkívüli tehetségével hamar befogadhatta a kor szellemét. Ne feledjük, hogy közben a pezsgő francia és angol polgári körökben is megfordult.

Tudatosá érelődhetett mindkét Vámosyban a függetlenségi, a köztársasági, a polgári forradalmi meggyőződés és a hazaszeretet. Különben nem szegődtek volna a magyar ügy felkarjához és bőkezű pártfogójává, fenntartás nélkül, következetesen.

Márpedig ezt tették. Minden magyar forradalmárt, szabadságharcost, menekültet, kivándorlót házukba fogadtak, segítettek, gondoskodással kísértek. Levelek és emlékiratok sora vallott erről Klapka György, Magyar László is, például.

Érdekes, hogy a következő nemzedékekből sem hiányzott a merész vállalkozás és a jó ügyhöz való hűség. József gyermekei eltávolodtak az üzleti világtól, tisztviselőként keresték kenyerüket, nevükben pedig már, az általános németes írásmóddal igazodva, v helyett w szerepelt. De a családi hagyományt tisztességgel tovább adhatták.

Hiszen az egyik unoka és dedunoka ugyancsak magasra jutott. José Afonso Wamosy ügyvédi irodát vezetett és politikai hetilapot szerkesztett egy nyugati városban, Uruguianában. Harcos lapját O Democrata címmel adta ki. „Közismerten antiklerikális és pozitivistá” elveket hirdetett. Fiát, Alceut nem kereszteltette meg, és maga tanította.

Nem akárhogyan taníthatta, az szentigaz. Alceu Wamosy kivételes személyében ugyanis a modern brazil költészet egyik megteremtőjét és maradandó nagyságát tisztelik.

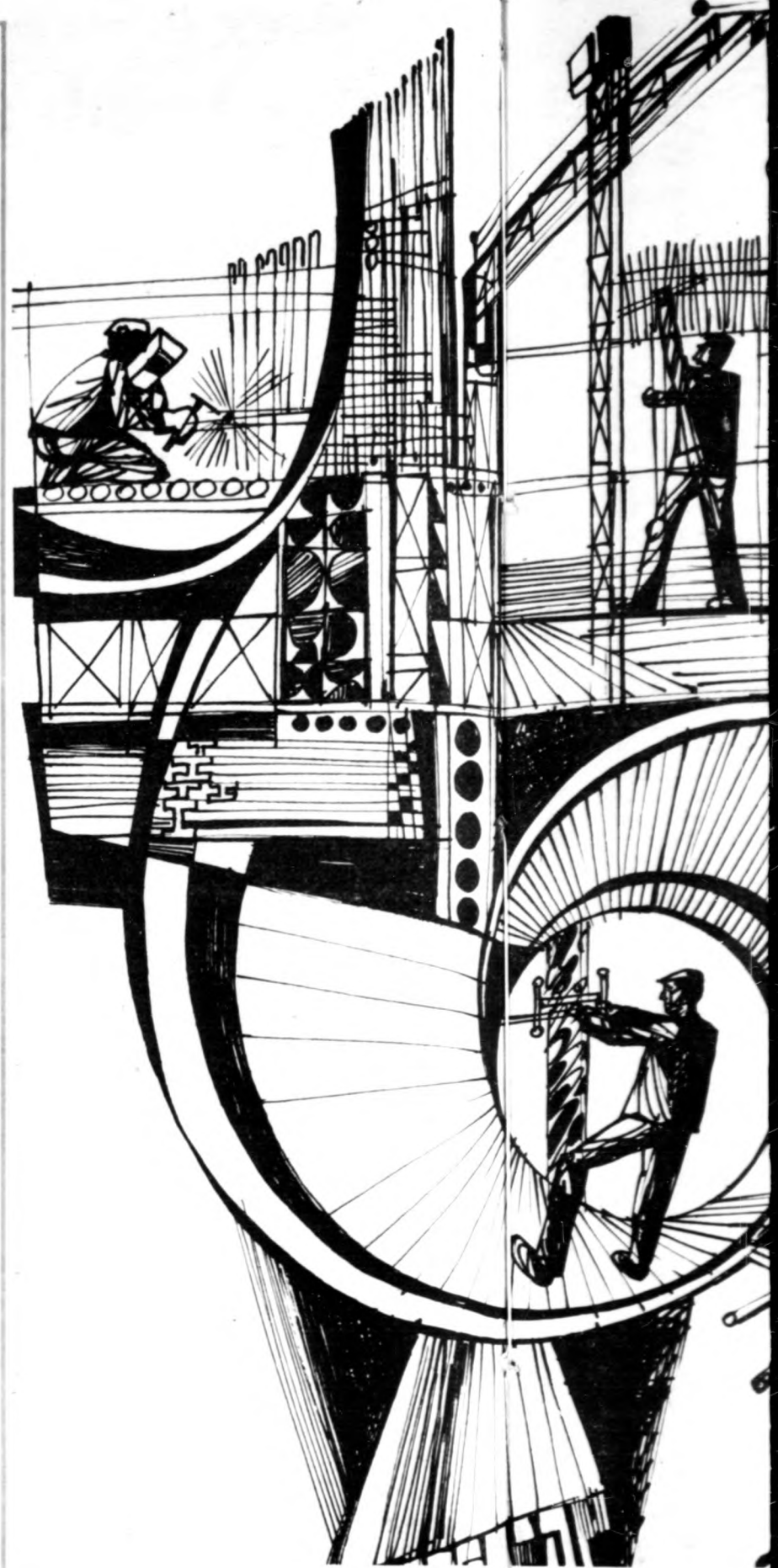
Üstökös lobogású pályát futott be. Első riportját tizenkét éves fejjel jelentette meg apja újságjában. Látástól váku-
lásig címmel azt írta meg, milyen nyomorúságban telik egy brazil paraszt hétköznapja. Tizenhat éves volt, mikor, 1911 januárjától, átvette az újság szerkesztését, teljes felelősséggel, neve hivatalos bejegyzésével. R riportjai, bírálati, cikkei, főleg versei gyors és heves visszhangot, vitát, népszerűséget keltettek országszerte.

Termékeny és sokoldalú költő volt. Méltatói, vaskos élet-
rajzokban, a teljes emberi, lelkiismereti, társadalmi szabadság egyszerre kemény és finom hangú szószólójaként ábrázolják és értékelik.

Fiatalon halt meg. Elveihez ragaszkodva, az 1923-as forradalmi felkelés oldalán fegyvert fogott. A Poncho Verde melletti csatában súlyosan megbesült. Szeptember közepén befejezte életét és pályáját. Még nem töltötte be a huszonnyolcadik életét.

Alceu Wamosy, természetesen, brazil hazafi és költő volt. De aligha lehetne elpörölni, hogy indulatait és eszméit debreceni hajszálgyökerek is táplálták. Nemzedékek különös, kalandos és messiás útján.

* Ezeket az adatokat Szabó László könyve, a Magyar múlt Dél-Amerikában rögzítette.

ÉRTS

Veszel

Elképzelték nek nincsenek nyelv beszélő ériknekznek má den nyelvhatar vöek, akik kö idegen szavakat gen szöből jöve rüen elterjed, nyelv hangrend változáson is schlorzó mellett gyanban selejt ugyan a mag szokatlan szöke nyelvünkben c előforduló (a r j-je) ch-val jel szófa is megve lejt és jelentés rossz áru vagy t. Az idegen szö fokozza beilles környezetbe, bá ságos beözönlés nyelv védekezik funk, a televíz eredetű, számo szó, pl. a néme angol theatre, a ban színház. A valamint a fran és angol nation. rod. A magyart rosszaló értelme pai szavak mag. Az idegen szö az átlagember silányítja nyelv lett szokínccsel dulkan ilyesféle televízióban: cíokban mutatk ximális fluktua a mondat a név csak egyetlen semmilyen külf ragok, jelek és egy olyan mond gyar, sem az á és nincs is sok fordítom” mag szonylatokban n esés rendkívüli figyelmen kívül

Nagy László:

Májusfák

Hajnaltól állnak már vitézül,
szólik az égről a felhő,
haragos fejükön vigyázva
szalagot ingat a szellő

Unnapi ruhátat vedd elő,
danolhatsz, fűtülhetsz békén,
rögökön kapavás ne csengjen,
gyáron se füstöl a kémény.

Mióta a mezők nyugodtak
s nem ragyog fű között töltény,
azóta viruló ünnepe ez,
minekünk eleven törvény.

Pernyévét égett a papirus,
amire tilalmat írtak,
májusfát magasat állítottunk,
szegfűnk szabadon nyílnak.

Májusfák suhogják magasan
az ember szabadult kedvét,
tovukben a táncot ne járják
sarkantyús csizmájú medvék.

Mezei András:

Tükröződni

Ugy tenni, mintha ott se volna
a jelöltség az arcodon.
Viselni Isten véstét is,
mint a szobor — alakodon.

Tükröződni a holt anyagban,
de mintha lennél láthatatlan,
ugy menni át a városon:

mint aki útján el sem indult
és máris hazaérkezett,
mint aki nyilat ki se lőtte,
de a célban már ott rezeg —

Ellenséged, ha sose is volt,
szivedben mégis ott a seb,
a dobbanásnyi csönd a vérben
a küldetés a küldetésben:

viselni Isten véstét is,
mint a szobor — alakodon.
Ugy tenni, mintha ott se volna
a jelöltség az arcodon.

ÉRTSÜNK SZÓT!

Veszélyeztetett szavak

Elképzeltetlen ma olyan nyelv, amelynek nincsenek jövevényszavai. Egyetlen nyelv beszélői sem élnek üvegóra alatt, érintkeznek más nyelvű közösségekkel. Minden nyelvhatáron vannak és voltak kétnyelvűek, akik közvetíthettek új fogalmakra idegen szavakat vagy tükröfordítást. Az idegen szóból jövevényszó is lehet, ha széleskörűen elterjed, alkalmazkodik az átvevő nyelv hangrendszeréhez, vagy még jelentés- változatosan is átmeny. Így a német *schlecht* melléknév (jelentése: rossz) a magyarban selejt alakúvá fejlődött. Megszűnt ugyanis a magyarban az átvevő még szókatlan szókészlet mássalhangzótorlódás. A nyelvünkben csak különleges helyzetben előforduló (a *rakj, ne lopj* szövegi zongétnél *je) ch-val* jelölt német j-vé zongésült. A szófaj is megváltozott: főnévvé lett a *selejt* és jelentése leszűkül: használhatatlan, rossz áru vagy termék.

Az idegen szavak beáramlása nyelvünkbe fokozta beilleszkedésünket az indoeurópai környezetbe, bár a nemzetközi szavak túlságos beözönlése ellen a legtöbb európai nyelv védekezik. Így a rádió németül *Rundfunk*, a televízió *Fernsehen*. A görög-latin eredetű, számos európai nyelvben ismert szó, pl. a német *Theater*, francia *théâtre*, angol *theatre*, a csehben *divadlo*, a magyarban *színház*. A latin eredetű francia *nation*, valamint a franciából átvett német *Nation* és angol *nation* a csehben és szlovákban *národ*. A magyarban él a latin *náció* is, de rosszálló értelemben. Az említett indoeurópai szavak magyar megfelelője a *nemzet*.

Az idegen szavak mértéktelen használata az átlagember számára makarónnyelvvé silányítja nyelvünket. A magyar nyelv fejlett szókinccsel rendelkezik. Mégis előfordulnak illyesféle mondatok sajtóinkban és a televízióban: „Az internacionális relációkban mutatózó generális recesszió maximális fluktuációja nem ignorálható.” Ez a mondat a névelő és a tagadósón kívül csak egyetlen magyar szót tartalmaz, de semmilyen külföldi nem érti meg, mert a ragok, jelek és a szórend magyar. Ez tehát egy olyan mondat, amelyet sem az átlagmagyar, sem az átlageurópai nem ért meg, és nincs is sok értelme akkor sem, ha „lefordítom” magyarra: „A nemzetközi viszonylatokban mutatózó általános visszahúzódás rendkívüli ingadozása nem hagyható figyelmen kívül”.

Vannak olyan idegen szavak, amelyeket gyermekkoromban (Kőszegen és Szombathelyen) sohasem használtunk, noha egy részüket megértettük. Most viszont már évek óta nem hallom, nem látom őket. Ilyenek a sok száz közül a következők:

A *fénykép, fényképez, fényképezés, fényképező* szócsalád majdnem együtt született a fogalommal (első előfordulásuk 1839). Valószínűleg hatott rá a görög-latin eredetű *photographia* és ennek különböző európai megfelelői, mint a német *Lichtbild* (ilyen jelentésű a finn *valokuva* is). Ma azonban a *fotó, fotóz, fotós, fotózás* teljesen kiszorította, még a cégtáblákon is.

A *nemzedék* (első előfordulása 1834) fiatalabb koromban közhatalmatul szó volt. Használták a *nemzedékváltás, nemzedéki elmentések* összetett kifejezéseket is. Évek óta a sajtóban, televízióban, rádióban csak a *sajtó- és televízió- és ennek származékai* hallhatók és olvashatók. Olvastam olyan doktori értekezést, amelyben a *generáció* és *generációs* szinte minden lapon tucatjával előfordult, de a *nemzedék* egyszer sem. Nem ismerik már a *nemzedék* szót?

Mi még elemiben és a középiskola alsó osztályaiban *számítant* és *természettudományt* tanultunk. Ma már a legegyszerűbb összeadás és szorzás is *matematika*. Mégis jobban hangzik, ha *öt szötagból áll, nem kettőből!* Igaz, hogy a diákok *matek-nak* mondják, akárcsak a *természettudományból* áttudományosított *biológia* diákneve *biosz*.

Kisfaludy Károly még *vígjátékokat* írt. Mi is *vígjátékokról* tanultunk és *vígjátékok* néztünk a színházban. Ma már csak *komédia* hallható és látható. A *komédia* régen is megvolt, de „bolondozás” jelentésben. A *komédiás* a *ripacs színész* jelentette, a *komédiázik*: bolondozik. Érdekes, hogy a *tragedia* nyelvújításkori *szomorújáték* elnevezése nem tudott gyökeret verni. De ugyanígy nem szabályszerű a *párbeszéd* görög-latin *dialogus* és a magánzó *monológ* megnevezése sem, mert az utóbbiból nyugati mintára elmaradt a *latinus* „s végződés. A nyelvcsokás gyakran kiszámíthatatlan.

Csak a *szótár* lesz a *kipusztítással* fenyegetett szavak rezervátuma?

Kálmán Béla

Félig a gyárban, félig a belvárosban

A népművelő és közönsége

Vonjuk je a debreceni konzervmintaból épületének hátszámából azt, hogy hány szort volt Debrecen hazánk fővárosa. Aztán, ha megmondjuk, hány gályarab hazaérkezéséről tanúskodik a Nagytemplom mögött levő emlékoszlop, illetve, hogy Doormanovszky Endrénének hány faliképe látható a debreceni Nagyalomáson, egy telefonszámhoz jutunk. Azt tárcsázva kapjuk csak a kérdést: hogy hívják azt az épületet, amely 1861–65 között Skalnicsky Antal tervei szerint épült? Ravasz a feladvány, nem is olyan könnyű kitalálni, hogy a Csokonai Színházról van szó, hiszen már a kérdéshez is csalafinta módon lehet eljutni.

Képzljük el, milyen a hangulat, ha ilyen és efféle feladványok sora alkotja a Brigád a talpán elnevezésű vetélkedőt, amellyel a BIOGAL Gyógyszergyár több mint száz dolgozójának szerzett kellemes estét a minap a gyári klubkönyvtár vezetője, Hídeq Imre. A vetélkedő nemcsak agytorna volt, hanem szórakoztató időtöltés, mulatságos játék is. Fordulók között akadt táncverseny — a csapatokat képviselő párosok öt különböző tánc tudását megkövetelő zenére rop-ták három percig —, paprikáskrumpli-főzési vetélkedő, műelemzés, ravasz kérdések... És hozzá egy talpraesett játékvetítő, aki a vetélkedő eme formáját is kigondolta és a forgatókönyvet írta.

Hídeq Imre 1977-ben végzett a KLTE történelem-népművelés szakán. Négy évig a Csapokerti Horváth Árpád Művelődési Házban, aztán egy esztendő a megyei művelődési központban dolgozott. Jó szervezőkészségről, ötleteiről, a nyaranta csellengő lakótelepi gyerekeknek szervezett szabadterei játékos vetélkedőiről hamar megismerte a szakma, így jutott el a híre a BIOGAL-ba is, ahol 1981 nyarán megüresedett a klubkönyvtár-vezetői állás. A 7 agilis fiatalember rövid gondolkodás után igent mondott. Mindjárt két éve, hogy a megye több mutató alapján is élvonalbelinek számító vállalatának közmművelődésért munkálkodik. Hogyan, milyen körülmények között?

— Félig a gyárban, félig a belvárosban. Sajátos helyzet: a gyár klubja a város szívében, itt, a Monti ezredes utca egyik épületének alagsorában található. Százhusz fős nagyterem, klubszobák, könyvtár: elégedettek lehetünk a feltételekkel. Munkatársam, Sullerné Polgár Márta a gyár területén gondozza a szakszervezeti könyvtár 14 ezer kötetes állományát. En ingázok a klub s a gyár között. Szervezni, a dolgozók véleményét megismerni csak a munkahelyen lehet, értelmes programot megvalósítani viszont csak itt, a klubban érdemes. A BIOGAL ugyanis munkaidőn kívül elég nehezen közelíthető meg — messze van a ritkák a buszjáratok —, ide viszont szívesen előjönnek az emberek.

— Ha van miért... — Az úgynevezett biztos tippekre hagyatkoztam. Egy-egy nagynevű futballista vagy országosan ismert nevű előadó meghívásával fel lehet kelteni az érdeklődést. Ezenkívül igyekeztem mindehütt ott lenni, ahol BIOGAL-

A Forgórózsza táncgyűttes már egy néptáncfesztiválon is részt vett, képünkön a színpadi szereplést követő felvonulás közben láthatók a csoport tagjai

osok találkoznak: gyesen levő kismamák és nyugdíjasok összejövetelen, napon és focimeccsen egyaránt. Megszerveztük a gyári dolgozók gyermekeinek nyári napközijét, így igen sok szülőhöz kerültem közelebb. Nyaranta reggel hattól este hatig két-hetes turnusban fogadjuk a gyerekeket. Először hatvanan jelentkeztek, tavaly márszázhatvanan, az idén pedig várhatóan kétszázán lesznek. Mi is továbbfejlesztettük a napközis formát: a százhalombattai Dunai Kólaifinomító Vállalat gyerekeivel egy turnusra helyet cserélünk, így a vállalat gyermeküdültesei lehetőségeit is javítjuk. Lehet, hogy a későbbiekben komáromi és kazincbarcikai cserékkel is bővítjük ezt a kört.

A klubban lassanként szedelőzködnek a háromórás vetélkedő résztvevői. Egyikük, Göntér Gyula, a villanyszerelő 14 fős Lenin brigádjának vezetője mondja, amikor bejön az irodába elköszönni: — Remek este volt. Szeretjük a közös megmozdulásokat, ott voltunk a Korunk vilóságán is. De az a vetélkedő valahogy elfáradt, megmeredett, önmagát ismétli. Ezért is fogadtuk nagy örömmel a Brigád a talpán elnevezésű, és nem csalódtunk. Tíz brigád nevezett be, sok családtag is eljött a döntőre: az ilyen alkalmak hozzá igazán össze a kollektívát.

A munkahelyi közmművelődés elsődleges feladatának Hídeq Imre a munkásművelődés formáinak és lehetőségeinek gyarapítását tartja. A klubkönyvtár-vezető e sorok megjelenésekor 30 éves. Szavait is fiatalos lendülettel formálja mondattá:

— Azoknak az igényeit szeretném kielégíteni, akik veszik maguknak a fáradságot, és előjönnek ide, a klubba, hogy szabad idejükben jól érezzék magukat. Sajnos, még nincsenek annyian, mint amennyien lehetnének. Ezért is indítottuk útjára az idén a klubkönyvtár műsorfüzetét. Kétfelhente több száz példányban jelenik meg, ezzel szeretnénk a gyári közmművelődés különböző csatornáit

Jelenet a brigádvetélkedőből. A csoport feladata: eljátszani Garay Az obsitos című művének egyik jelenetét

J. N. J.

Akik éjszaka is dolgoznak

Az éjszaka alvársra való. Legalábbis a kisgyermkeknek így tanítjuk. Ők még nem tudják, hogy vannak emberek, akik éjjel is dolgoznak. Sőt vannak, akik csak éjjel dolgoznak. Vannak jellegzetes alakjai az éjszakai munkának, s minden városban vannak jól ismert figurák. Kedves, nélkülözhetetlen emberek és veszélyes alakok. Munkásszónokok, táncosnők, rendőrök. Férfiak és nők. Akiket az éjszaka mámorossá varázsol, vagy fáradttá, tördötté tesz.

Este nyolc óra húsz perc. A hangosbemondó belekiabálja a sötétbe: „Fűzés-ábronyból személyvonat érkezik a második vágányra. A vágány mellett kerjük vigyázzanak!” Ezzel a vonattal három nő érkezik. A vonatvezető Sutyák Emma és a két jegyvizsgáló, Kárpáti Márta és Zahonyai Ferencné. Mind a hárman több mint tíz esztendője dolgoznak a vasútnál Havonta átlagosan hatvanöt órát töltenek el éjszaka a vonatokon.

Nem mondom, hogy leányvám például a fekete vonaton dolgozni — meséli Márta — Nekünk már van tapasztalatunk, s a rendbontással szót tudunk érteni.

— Szépen? Csúnyán? — Legtöbbször szépen, az használnak Természetesen, ha kell, erélyesek is vagyunk.

— Mára vége a műszaknak? — Szerencsére. Holnap 14-20-ór kezdjük újra.

— Van-e olyan, amire leginkább visszaemlékeznek a vonaton töltött éjszakákból? — Talán a meztelen külföldi — kuncog Emma.

Abonyból jött, volt nála egy kettelapított utlevél és a vécében csupasza vetkőzött, majd bekente magát borotvahabbal Poroszlón voltunk és Tiszafüreden már le is vettek a rendőrök a vonatról.

Vagy a csizmas — veszi vissza a szót Márta. — Rászóltam egy férfit, hogy vegye le a sáros lábbelijét az alsóról. Fenyegetőleg mondta, hogy vigyázzak, mert ő már sok embert eltett láb alól. Veszélyesen fel is emelte a borsúveget, mondanom sem kell, hogy megijedtem. De így szolt kotelen engedtem ám le. Akkor „esett le”, hogy biztos sírása a foglalkozása.

Bizony, néha félünk. S nemcsak a férfaktól, a nők néha kegyetlenebbek. Nyomulástesteket nem tűrő hangon szidnak, pocskondiáznak minket, holott nekik nincs rendben a menetjegyük — panaszkodik Zahonyai, Zsófia.

Ezek a lányok általában együtt dolgoznak, ismerik egymás gondolatait is. Ha baj van, elég egy lámpavillogtatás és a másik segítségére sietnek. A legtöbb éjszaka azonban egyformán unalmas.

Dr. Chrametz Katalin akkor örül, ha unalmasak az ügyelei: a bájos fiatalasszony gyermekorvos a Bartók Béla úti kórházban.

Nem túl sokat ügyelek, a szakorvosokat kevesebbet osztják be éjszakára. Szerencsére elég gyerekorvos van. Most, hogy vége felé jár az influenzajárvány, nincs is olyan sok dolgunk. Húsvétra hazaengedtük a legtöbb gyereket, csak a súlyosak maradtak itt. A legtöbb a lázasan beutalt gyerek. Sajnos, sok szülő meg sem próbálko-

Előkészület a fellépéshez

zik a lázcsillapítással, injekcióra vár. Pedig a vizes ruha a legjobb módszer. Minden évszaknak megvannak a maga jellegzetes betegségei. Nyáron a hasmenés, gomba- és vegyszermérgezés. A múlt ügyeletemben meghalt egy gyerek, kutyától kapott fertőzést... Ezt nem lehet megszokni.

Az apróságok mélyen alszanak az üvegfalú szobákban. A nővérek időnként végigsetálnak a folyosón, a súlyosabb esetekhez be-benéznek. A hétfő este csendesnek ígérkezik.

Tíz óra előtt öt perccel kezd az utolsó fordulóját Szabó Mihályné, villamosvezető.

A villamos csak éjféljén jár — igazgatja magát az egyenruhát Erzsike. — A délutános műszak mindig külön élmény. Igaz, velem érdekes dolgok nem nagyon történtek, pedig tizenegy éve ezt csinálom. Nem mondom, vannak részegek, garázdák, de hát a fülke a legtöbb villamosban jól szeparált, ritkán kell onnan kimenni rendet csinálni. Emlékszem, mennyire féltém, amikor vezetőni tanultam Főleg este. Sokáig a gyomrom helyén egy görcs volt, nehogy elgázoljak valakit.

Minden villamos egyforma?

— Ez, amivel ma jártam, elég rossz. Nem tudják megjavítani azóta, hogy egyszer totál zárlatot kapott. Az új villamosokkal szeretek járn, amelyeket könnyű vezetni. Ma este már bedagadt a karom — mutatja —, olyan erősen kellett a kapcsolót mozgatni.

Erzsike az utolsó forduló után bevviszi a 484-est a remizbe és mivel a férjével együtt dolgoznak, együtt is mennek haza.

A Maróthy György utcán a Fácánkakashoz címzett vendéglőben az egyenruhás rendőrök megjelenése után felgyorsul a záróra. Részegek tántorognak ki az ajtón. Egyik egy izléstelen lámpával a kezében egyensúlyozva, a rendőr karjára támaszkodva botladozik a lépcsőn. Kikent, kifent nőcsikék sétálnak ki az ajtón lovagjaik kíséretében az éjszakába. Feltűnően sok a részeg ember ebben a III. osztályú szerződéses üzletben.

Az itt dolgozók között egyetlen nő van, Kovács Gyuláné, a szakácsnő. Ilyenkor fél tizenegy felé segít a poharakat elmosogatni, a székeket, asztalokat összerakni. Nem éppen szakácsnői feladat.

Kettőtől fél tizenegyig tart a munkaidőm. Ilyentájt segíték a fiúknak. A vendégek között keveset vagyok, nem az én dolgom.

Milyen a társaság általában?

Harmadosztályú hely ilyen is, olyan is.

Sok a részeg. Azokat miért szolgálják ki?

Azok már úgy jönnek ide, csak elmenni nem akar-

nak, hiába nem kapnak semmit.

Hát istenem, részegen ragaszkodóbbak az emberek.

A Debreceni Kötőtárgyárban a kötőgépek zaja idegesítő, a monoton kattogás álmosító. A lányok, asszonyok azonban cseppet sem látszanak álmosnak. Igaz, alig másfél órája kezdődött az éjszakai műszak. Molnár Lajosné, Erzsike, már több mint huszonhárom éve itt dolgozik.

Lehet, hogy kimerítő, de én már megszoktam. Három, négy óra felé azért jön az álom, de itt nincs idő még leülni sem, így el is múlik hamar.

Nappal tud pihenni? — Szerencsére a gyerekeim már nagyok és különben is jó alvó vagyok. Nem olyan borzalmasak ezek az éjszakák. Három gép mellett meg nem is lehet unatkozni.

Az Aranybika bárjában kellemes félhomály fogad. Hétfő van, de a főnök nem panaszkodhat, hogy pang az üzlet. A műsor éjféltör kezdődik. Az első számot Zoltán Erika és a férje adják elő. Táncozók, Erika érdekes arcú, intelligens fiatalasszony. Huszonegy éves, s három éve már táncosnő.

Ez a munkahelye?

Nem — mosolyog a naiv kérdésen. — Nincs munkahelyem. Nekünk, táncosoknak általában szerződésünk vannak. Most egy hónapig itt táncolunk. Nem kötjük le magunkat hosszabb időre, mert így jobban kifizetődő. Debrecenbe szeretek jönni, itt nincsenek inzultációk, citromot hajigálók. Pesten viszont nem szeretek dolgozni, mert ott nagyon „kemények” az éjszakák.

Mennyit kap a műsorért?

Hatszáz forint a tarifa. Ezt az ORI rendezi. „6” intézi a szerződésüket is.

Hány előadás van egy hónapban?

Nincs semmi baj

Egy kis terefere munka után

Ötven, hatvan? Húsz tizenöt...? Változó. Előfordul, hogy külföldi szerződéseket is kapunk.

A közönség? — Erdekes. Különböző módon adják tudomásunkra, ha tetszik valami. A múltkor bejött az öltözőbe egy idősebb úr. Bemutatkozott, gratulált és átnyújtotta a papírszalvétát, amire rajzolt. Akkor eltettem, kicsit zavartan. Később megtudtam, hogy híres grafikus. Azóta is őrzöm. Hogy milyen az éjszaka? Ezt vállaltam, megszoktam. Amíg fiatal az ember, bírja...

De azt meddig lehet bírni, amit a részeg, garázdák férjek csinálnak a családjukkal? Éjfél már jóval elmúlt, a Becskereki úti rendőrségi ügyeletes szoba előtt vékonyka asszony ül. Mellette első osztályos kisfia. A garázdák a férj elöl menekültek a rendőrségre segítségért. Az asszonyból ömlik a panasz.

Hogy nem lehet vele valamit csinálni? Mindent megengedhet magának. Ott, ahol dolgozik, elnézik neki azt is, ha három napig nem megy be, utólag kiírják a szabadságát. Velünk, ha iszik, olyan mint egy örült.

Miért nem válik el? — Hallgat. A rendőrök hazaviszik őket, más nem tudnak csinálni, csak az ajtóig kísérik a szerencsétlen családot. Remélhetőleg a férj ma éjjel már többet nem dühöng.

Mindjárt egy óra. A Vörös Hadsereg útján az új lámpák nappali fényt adnak. A Péterfián részeg emberek támasztják a kerítést. A fűrdő nyári bejáratánál a fűvön fekszik egy alak. Még hortyog is. A detoxikálóban mindössze két férfi „pihen”. Női vendégek legutóljára nőnapon voltak ebben az intézményben. A taxisok kiintetnek a Hatvan u. sarkán álló rendőröknek. A bárban még javában folyik a műsor. Hétfő éjszaka volt.

Iván Gizella

Hajnaltól jön az álom

A fülke jól szeparált

Nem szakácsnői munka

(Fotó: Nagy Gábor)

A néphagyomány májusa

Május elsején nemcsak a munka áldásait ünnepeljük, hanem a természet örök újjászületésének csodáját is, hiszen ezen a napon teljesebbé válik a tavasz hatalma. Hogy mennyire örömmel, az azt mutatja a vonatkozó hiedelmek, szokások, babonás történetek sokasága. S ezek nemcsak a magyar folklorban lehetnek főkazdák, hanem más népekben is.

A tavasz tartjuk a szerelem, az udvarlás évszakának, s ezt eleink is így élték meg. Valamikor egyfajta irratlan törvény kötelmeit betartva siettek a legények ezen a napon kifejezni választottjuk iránti érzelmeiket, hajnalban májusi májusi (májfát, Jakabfát, hajnalját) állították a lányuk. Ennek a szokásnak a variánsai itt-ott még felfedezhetők. Némely helyen a legények a május 1-re virradó egész éjszakát az erdőben töltötték. Ittak, táncoltak, éjfélig csak szomorú, aztán pedig vidám nótákat énekelték. Hajnal közeldével elindultak hazafelé vállukon a fiatal fával. Ezt a legény földszívet szalagokkal, s ha az illető lány a menyasszonyjelölte volt, kendőt is kötött az ágra. Az első vagy a kerítéshez kötött fára ajánlatos volt vigyázni, hogy a többiek el ne lopják. Ha a háznál nem szerették az udvarlót (mert mindig lehetett azt tudni, hogy ki állította a fát), a gazda hamar eltávolította a májusi májusi. Általában azonban legalább egy hétig ott tartották. Ha a legény haragudott a lányra, szúrós galagonyabokrót, szemecskéket, csulokot (gyomtot) kötötték a kapufélfájára. A szerelmes leány egy fél évig sem engedte eltávolítani a felszalagozott májusi májusi. Egyé, falvakban délelőtt az istentiszteletet leány-séta követte, délután pedig táncos bátyusmajális szerveztek. Előfordult, hogy ekkor választották meg a pünkösdi királyt is.

Május elseje — mivel évnegyedekző nap — kis mértékben vezetés a gonoszjárásról is. Az asszonyok égő gertyát tettek az ablakba, az ablak fölé bodzaágot tűztek, hogy távol tartsák az ártó szellemeket. Ezen a napon nem volt ajánlatos borsot veteményezni, viszont a hiedelem termőnapján tudta a kenderre. Voltak falvak, ahol e nap hajnalán merítették a lényt (szólanul) az aranyosvizet, hogy ebben megmosdva egész évben szépek, egészségesek legyenek.

A sok évszázados népi hagyomány és a viszonylag új százéves munkaünnep sokáig élt egymás mellett, mondhatni: összefonódott a két jelentés. Ma ez a nap elsősorban mint a nemzetközi munkásság ünnepe értelmeződik a szemünkben. Am a majálisokon — ha elsősorban a politikai vonatkozás dominál — érezhető a jó idő, a természet újjászületése fölött érzett öröm is.

Jeles napok

Elsejétől pünkösdig van néhány jeles nap, amelyek a népi emlékeket különleges fontosságot tulajdonítottak, amelyek emléke a mai ember számára teljesen megalkult. Zsigmond napját az uborkavetés ideális időpontjának tartották. Florián napján sokan börtöltek s körmeneteket tartottak a tűzpatrona tiszteletére. A védőszent képet vagy szobrát a ház homlokzatára helyezték. Otádkor ugyancsak az uborka vetőnapja volt, míg Jánost bevéőnek mondták ezt a hüvelyest ilyenkor ajánlatos elvetni. A vetésekre, gyümölcsösökre 12-e és 14-e között mőrdulnak rá a fa-gyosmentek, Pomprác, Szervác, Bonifác. Okos ember ilyenkor nem ültette a palántákat. 16-án Nepomuki (nepomuki, neszperuzsi János), a vízenjárók patronusa előtt tisztelgtek a hajósok, a molnárok és a halászok. E nap viziláján tüzijátékos, lampionos csónakfelvonásokat (jánoskeresztást) rendeztek a nagy folyamok melletti községeken. Orbán ereszti a bogarait — mondták Orbán napja körül, ha rajzó méhek láttak. Ekkor fagyra lehetett számítani. Az tartották, hogy a babot későn kell veteményezni, nehogy kikeljen Orbán napra, mert az behabbarja. A viszszaemlékezés szerint ekkor nyírták meg a juhokat. A szőlősgazdák kimentek a szőlőkbe, nézegették a vesszőket, gazlajk lesz-e a termés. (Orbán a szőlősgazdák és a vin-celleknek volt főpatronusa.) A madarak (és fák) napja május 28-án van. Ez az első nap a kendervetést tiltó napok közül.

Mavagyonjárás, villőzés, fendiazás

S elérkezünk pünkösdhöz, a nyár bevonulásának ünnepehez, amelynek szokásai, hiedelmek között sok, a május elsejéhez hasonló találmán. Néhol ekkor állítják a májusi májusi, másutt pedig a májusi kőrütancolásának és lebontásának az ideje ez. Pünkösde virradó éjjel a legények helyenként megtréfáltak a gazdákat. Levették az utcai kapukat és a kocsmát az ősszekötöztek, várt csináltak belőlük. A tetőre zöld gallyakat tűztek. Néhol a tilót (tilot, tilut) is elvették a ház elől. Reggel a lánynak volt a kötelessége a kapuért menni. Amelyik lány kapuját ekkor nem szedték le a sarkáról, az többnyire meg is maradt lány. Legfeljebb ha özvegyember meg nem kérte őket. Előfordult az is, hogy széjjel szedték a szekeret, föl vitték a ház vagy a hegy tetőjére, ott összerakták. Leginkább ezért haragudott a gazda. Egyes gazdák egész éjjel virasztottak, járomszegyet szorongattak a markukban, úgy várták a tréfacsinálókat. Am azt, aki nem értette a tréfát, megbélyegezte a falu. Békésben az ilyen embert *tölggyagalygató parasztnak* csúfolták.

Hajnalban az asszonyok zöld ágat szedtek az erdőn és kidíszítették vele a szobát, a kapufélfát. A templomba is vitték a hűvek vagy a harangozó. Délelőtt a legények egy egész lombos fát vittek végig az utcán. A felismerhetőségük bebugyolták magukat zöld gallyakkal. Lev izzitották a lényeket. Közben kurjongattak, igyekeztek minél nagyobb zajt csapni.

Hogy ez a nap, s ez az időszak mennyire gazdag a szokásokban, a továbbiakban csak felsorolással illusztráljuk. Ekkortájt divott a *villőzés, a zöldágghordás, a mátkálás, a pünkösdi királynéjárás, a pünkösdiölés (mimimamázs, mivannajrás, mavagyonjárás), a pünkösdi királyválasztás*, stb. Ebbe az ünnepkörbe tartozik a zempleni *vendüszjárás (fendiazás, fendiozás)* is. Végül megjegyezzük: igen-igen gazdag s tetszetős ennek a szokásokkomplexumnak a költészet is. Elég tán csak a pükösdi királynéjárás szöveges részét idéznünk: *„Meghozza az isten piros pünkösdi napját, mi is meghördozzuk királykisasszonykát” — ezzel tértek be a házakhoz a kislányok. Miután elmondták a mondókájukat, magásra emelték a királykisasszonyt és ezt kiáltották: „Ekkora legyen a kender kendere!”*

Ez a vázlatos szokásismerle bizonyára meggyőző bennünket a májusi-pünkösdi ünnepek — amely ezen a napon veszi kezdetét — szinte felgyújthatatlan gazdagságáról.

Erdel Sándor

GELKA helyett kisvállalat

A berettyóújfalui GELKA szerviz homlokzatára januárban új tábla került — jelezve az országos szervezet kisvállalatokra bontásának tényét. Az új név: BEKVA, azaz Berettyóújfalui Elektromos Karbantartó Kisvállalat.

Az átszervezés óta eltelt néhány hónap alatt megszületett az első, évődő tréfa: „Csak egy betűt kell kicserélni jövőre, és mehet minden tovább” — mondta a város egyik ismert személyisége, majd hozzátette, ha valaki nem értette volna a célzást: — „Akkor majd BUKVA lesz, és nem BEKVA.”

Hogy „bukva lesz-e” esz-

tendő múltán Újfalun legújabb vállalata vagy sem, ma még aligha lehetne biztossággal megjósolni: arra azonban vállalkozhatunk, hogy egyrészt visszatekinthetően, másrészt pedig szám-bernyei (tanulságul az ezután készülő átszervezéshez), részben az első hónapok tapasztalatait.

Mielőtt azonban a négy megyei kisvállalat egyikének, a berettyóújfalui GELKA-utódnak az igazgatója-hoz látogatnánk, keressük fel a megyei tanács ipari osztályának helyettes vezetőjét, aki összefogója, irányítója volt az átszervezésnek.

Senki nem maradt munka nélkül

Központi irányelvek mentén ki: a nagy szolgáltató monopolszervezeteket a lakossági igényekhez kell igazítani. Ennek egyik az APIT-nál és a GELKA-nál alkalmazott módja a kisvállalatos létrehozása volt — kezdi Lakatos László. — A korábbi megyei GELKA-kirányítók négy fiók-szervezete működött: a debreceni, a hajdúszoboszlói, a berettyóújfalui és a hajdúboszörményi. Január elsejétől ezek a fiók-szervezetek önálló kisvállalatokként működnek tovább. Ezzel sikerült elérni azt az előre kitűzött célt, hogy a rádió, televízió, háztartási gépek javítani akaró állampolgár észre se vegye a szervezeti változást — legfeljebb csak azért,

mert ezután javul a szolgáltatás minősége.

Egy rövid leltár a kisvállalatok felségterüleiről. A debreceni a megyeszékhelyen kívül Derecskén és Hajdúsámszonban tart fenn egységet; az újfalui Komádiban, Püspökladányban, Biharvágyban; a szabolcsi képviselteti magát Nádasdvaron és Kabán is; a hajdúboszörményi pedig ott van egy-egy fiókszervizzel Balmazújvárosban, Tiszacsegén, Hajdúdorogon, Téglásan. Természetesen a kisvállalatok utazó szerelói rendre járják a környék kisebb településeit is. Az alapvető tudnivalókról még annyit: a debreceni kisvállalat létszáma száz fő, a boszörményi 29, az újfaluié 30, a szabol-

— Hogyan fogadták a hírt az emberek? — kérdezek közbe, mielőtt az adminisztrációs gondjairól beszél-nék.

— Mindenkinék megmondtuk: a készülékeket ezután is meg kell javítani, lesz munka, nem kell tartani a létbizonytalanságtól. Megmondtam persze azt is, hogy nincs szükségünk olyan emberekre, akik csak a munkakönyvüket tartják nálunk, de dolgozni inkább a saját zsebükre szeretnek. Végül három mentek el a huszonhét dolgozó közül.

— Mi változott meg január elsején?

— Az ügyfelek, a megrendelők számára semmi, amit bizonyít az, hogy egyetlen

Kevesebb jobb lett volna

IDŐKÖZBEN megérkezik dr. Pető Barnabás, a városi tanács vb-titkára, a BEKVA ügyeinek jó ismerője.

Nem örültünk a szervezeti változásnak, de amikor megszületett a döntés, igyekeztünk a lehetőségeinkhez képest végrehajtani a ránk jutó feladatokat. Elsősorban a fenntartás szempontjából jelent gondot a tanácsnak a kisvállalat. Szűk a szerviz, kevés a hely. Az előző öt éves tervben szereltünk volna új szerviz építési, de a beruházási korlátozások már nem engedték. Nem vagyunk nagyon optimista ebben a kérdésben, de talán egy éven belül átmeneti megoldást tudunk találni.

A szervező (pardon: az igazgató) és a vb-titkár egyébként mindenben egyetért. Legfőképpen abban, hogy a GELKA túlzott szétaprózása több bajjal járt, mint haszonnal.

— Szükség volt az átszervezésre, ezt senki nem vitatja. De jobb lett volna, ha a megyében alakul egy kisvállalat, ahol a kirendeltségekben már amúgy is meg volt az irányításra alkalmas személyzet. A húsz-harminc fős egységek túlságosan is költségesek, egy-egy váratlan esemény könnyen csődbe viheti a céget.

Nincs mód arra, hogy részletesen elemezzük Balogh Sándor számtalan jogos észrevételét, az ellentmondások lehetséges következményeit. Azt például, hogy a kisvállalati számlarend-

panasz nem érkezett hozzászólás az elmúlt hónapokban. Nem lehet ezt mondani a gazdálkodással kapcsolatban. Hatszáz forint váltópénzt kaptunk az indításkor, meg az itt levő eszközöket, a raktári készleket Csahogy bizonyos alkatre-szeket szinte naponta meg kell vásárolni, erre pedig nem volt elég az összeg. Ha nem kapunk gyors segítséget, egy hét múlva nem tudunk volna dolgozni.

A segítség azonban szerencsére megérkezett, fél millió forintos kamatmentes tanácsai hitel formájában. A felügyeletet gyakorló városi tanács élt törvény adta lehetőségeivel, kisegítette az első napon bajba került kisvállalatát.

amely szerint januártól dolgozni kell, csak két hete érkezett meg. Vagy azt, hogy az igért 73 százalékos adminisztrációs-költségéből szinte semmit sem-zékelnek. (Mutatja az igazgató a listát: huszonhat-féle szabályzatot kell mihamarabb kidolgozniuk, hogy eleget tegyenek a működés jogi előírásainak.) Érthetetlen az is, hogy a közszolgálati díjak jelentős különbsége miatt juttatja munka nélkül előnyhöz a szerencsésebbeket. (Ismét egy példa: Berettyóújfaluban húsz forintnál többel fizetnek közműterenként a távfűtésért, Debrecenben ennek a felét, a fővárosban még annál is jóval kevessebbet.)

Az mindenesetre megállapítható: számos olyan nehézséggel kell küszködniük a vállalatoknak, amelyek nem az újfajta szervezeti forma sajátosságaiból, pusztán a kellő előkészítés hiányából adódnak. Berettyóújfaluban — s valószínűleg máshol is — igyekeznek eleget tenni a követelményeknek, bizonyítani akarják életképességüket. A kérdés azonban kérdés maradt: mennyivel könnyebben (s talán eredményesebben) jutnának előre, ha energiájuk nagy részét nem azoknak a feladatoknak a megoldására kellene fordítaniuk, amelyek megoldása mások feladata volna.

Görömöblyi László

Művezető-igazgatók?

Balogh Sándor homlokán megismerkedtem Berki Lászlóval, az idei tavasz talán második lemelegebb nyári napja volt. Legszívesebben egy terebélyes fárnál ülök, a hűvös árnyékban hűzöttem volna vele beszélgetni, egy kerti asztal mellé. Am az a jó idő váratlanul köszöntött be egyik napról a másikra, így nem lehetett „felkészülni” rá. Ezért beértünk a várospercsi takarékszövetkezet elnöki szobájával, ahová Berkiné minden reggel belép.

— Nagyon kellemetlenül érintett bennünket az

augusztus harmadikát bejelentés: kisvállalatok működnének tovább. A szervezők nyolcvan százaléka gyakorlatilag művezetőként dolgozott azelőtt. Kérdeztem én: volt a GELKA-nak az országban körülbelül száz olyan művezetője — magamtól is beleértve — aki képes a kisvállalatok élén igazgatóként dolgozni?

Az újdonsült igazgató cigarettára gyújt, majd folytatja:

— Önálló gazdasági egységet kell kialakítani, fő-könyvit színtig kell feldolgozni a gazdasági tevékenységét. Ettől tartottunk leginkább, hiszen nem volt, és ma sincs olyan dolgozó, aki alkal-

A mércét nem állította alacsonyra

Huszonkét éves volt ekkor Erzsébet, s az az év a munkahelyváltozás mellett más irányú változást is jelentett számára. Önálló családot alapított, a hét testvér közül a középső, a leány is elhagyta a szülői házat.

— Sokan volnának testvérek, ezért természetesnek tartottam, hogy dolgozni menjek. Tizenhat éves koromban kezdtem a munkát az AFESZ-nél, bár szüleim szereték volna, ha tanuló. Jó volt iskolába járni, kitűnő tanuló voltam. Am azt nem vállalhattam, hogy tovább iskoláztassanak. Ezért a családi és a munkahelyi változásokkal egy időben tanulni kezdtem. Tíz évig egyhuzamban tanultam, volt olyan esztendő, amikor egyszerre két iskolát végeztem.

Elsőnek a közgazdasági szakközépiskolát fejezte be, majd a mérlegképes tanfolyamot, a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetem hároméves általános tagozatát és még ki tudja, mennyit mindent. Mindezt a könyvtelés és a család mellett, úgy is mondanám, a férj és a két gyerek ellátásával.

— Nehéz évek voltak, de sohasem jutott eszembe, hogy abbahagyjam. Tudtam, tanulás, illetve tudás nélkül nem állhatom meg a helyem. Pedig hányan mondták, nem tudom végigcsinálni, úgyis abba fogom hagyni. Érdekes módon, sohasem éreztem tehernek a tanulást. Kinlódás, kifogások

keresése helyett megszerveztem a munkámat, a családi életemet, a szabad időmet. Így aztán jutott idő mindegyikre. A tanulás a hétvégekre maradt és a szabadidőre. Ha tudtam, hogy öt napom jut a vizsgára, a tételeket erre az öt napra osztottam el, s a kitűzötteket megtanultam.

— Ilyen következetességre nem mindenki képes!

— Én könnyűszerrel megtettem, bár segítőkész társra akadtam a férjemben, aki támogatott. Megértette, hogyan lehetséges az, hogy ha befejeztem az egyik iskolát, folytatnom kell a következőt.

Berki Lászlóné főnöke nyugdíjazása után vette át a takarékpénztár vezetését. Egyelőre a tanulást befejezte, most munkája és a családja köti le minden energiáját.

— A legnagyobb boldogságot a családom — a fiam és a lányom — jelenti. Tudja, még ez is sikerült az életben. Mindig egy fiúról élek egy leánygyermekről álmodoztam. Beáta az én szakmám szereti és követi anyját, közgazdasági szakközépiskolába szeretne jelentkezni majd. Fiam vágya, hogy építészmérnök legyen. Jó lenne, ha nekik is úgy teljesülne a vágyuk, mint nekem.

— Hogyan telik el egy napja a munkahelyén?

— Nincs olyan nap, hogy valamelyik hozzánk tartozó takarékszövetkezetbe el ne mennék. Még öt község — Nyirábrány, Nyirácsád, Fű-

4kiről neveztek Debrecé

Martini Ignác

Martinovics 1795 ősei a 17. század földrajzi zánkba. A kisére jutott Ferenczre adta, aki a kében végezt dományi és kart, s szerzetozatot, Beut Európát, ahol dett a felviljesztővel. II. ban a leme természeteljvá nevezte kőkü, nagyműber volt, k tudományának minden ágá Foglalkozott mával, gépés Dohányfeldol készített, me az első magpet, tervezet és fizikai műs

Polgári málgnézetét a francia és a politikai irodulmányozásai. Filozófiai vagy a legegészet c. művé harcos anti következtés áradt. A demgári irányú vévé vált, de a felvilágosul vártá, nem nemzeti fűg kü lehetetlen átalakulás. II. 1792) informlataiért udvaszászvári apá I. Ferencet azonban má látszatreformkelték, Marti lataira nem. Ekkor a polgá elharcosként ország di demség és haladómellé állt, igzető szerep Habsburgokt. Két szervezete. A Reformágában a zéket tömörít len magyar megteremtése kelt reformokának célkitű. A Szabadság ség Társaság miségi demoktál a polgá kus közársas tését jelölte ség félreállít mesi mozgalo köz lett volna bi, demokrat tüzés megva társaságok Martinovics ban katekba A nemesi akarta a plizmussal bár csak át kintette a n polgári radik működését. terve a patri program és gári alkotm volt. Az orsz kamarásra t ben a nemes ban a nép, rend” tanács Kívánta m nemzetiségek közársaság k. Ebben megel adós marac forradalom programjával forradalmi h gosnak tartot rét paraszt ket nem fog 1794. júl. 2 szeszküvés tóztatták s 17 és jún. 3-án mezőn Marti nóczyt, Szentmarjayt, Pált és Szol gették. Ekk nyozták a pol lás feltételei. A Martin Nagyerdei kö

Akiről utcát
neveztek el
Debrecenben

Martinovics Ignác

Martinovics Ignác (1755—1795) ősei a 17. sz. végén szerb földről kerültek hazánkba. A korán özvegysegre jutott édesanya fiát ferencrendi szerzetesnek adta, aki a rend köteleiben végezte el a hitudományi és bölcsészeti kart, s szerzett doktori fokozatot. Beutazta Nyugat-Európát, ahol megismerkedett a felvilágosodás terjesztőivel. II. József 1783-ban a lemebergi egyetem természetfilozófusává nevezte ki. Széles látókörű, nagyműveltségű ember volt, kora természettudományának csaknem minden ágában jártas. Foglalkozott fizikával, kémiával, gépszerkezéssel. Dohányfeldolgozó gépet is készített, megszerkesztette az első magyar cséplőgépet, tervezett csillagászati és fizikai műszereket.

Polgári materialista világnézetét a felvilágosodás francia és angol filozófiai, s politikai irodalmának tanulmányozása alakította ki. Filozófiai értekezés, vagy a teleplezett természet műveiből (1788) már harcos antiklerikalizmus, következetes materializmus áradt. A demokratikus, polgári irányú átalakulás hívévé vált, de a reformokat a felvilágosult uralkodótól várta, nem látva, hogy nemzeti függetlenség nélkül lehetetlenség a polgári átalakulás. II. Lipót (1790—1792) információszolgálatiért udvari kémikussá, szászvári apáttá nevezte ki. I. Ferencet (1792—1835) azonban már a mérsékelt látszatreformok sem érdekelték. Martinovics szolgálatára nem tartott igényt. Ekkor a polgári forradalom elharcosaként a magyarországi demokrácia értelmisége és haladó köznevelése mellette állt, így remélve vezető szerepet, melyet a Habsburgoktól hiába várt. Kettszerezte hozott létre. A Reformátorok Társaságában a nemesi ellenzékét támogatva a független magyar köztársaság megteremtésének, s mérsékelt reformok végrehajtásának célkitűzésével (1974). A Szabadság és Egyenlőség Társaságban az értelmiségi demokraták feladatául a polgári demokratikus köztársaság megteremtését jelölte meg a nemesi felvilágosításával. A nemesi mozgalom csupán eszköz lett volna egy távolabbi, demokratikusabb célkitűzés megvalósításához. A társaságok célkitűzéseit Martinovics 1794 májusában katekézben rögzítette. A nemesi reformizmussal akarta a polgári radikális összhangolni, bár csak átmenetnek tekintette a nemesség és a polgári radikálisok együttműködését. Alkotmányterve a patrióta ellenzéki program és a francia polgári alkotmány ötvözet volt. Az országgyűlést két kamarásra tervezte: elsőben a nemesség, másodikban a nép, a „harmadik rend” tanácskozott volna. Kívánta megvalósítani a nemzetiségek tartományi önállóságát is, szövetségi köztársaság keretein belül. Ebben megelőzte korát, de adós maradt egy polgári forradalom gyakorlati programjával. A tömegek forradalmi harcát igazságosnak tartotta, de a konkrét paraszti követeléseket nem fogalmazta meg.

1794. július 23-án az özszeesküvés vezetőit letartóztatták s 1795. május 20-án és június 3-án a budai Vármezőn Martinovicsot, Hajnóczyt, Laczkovicsot, Szentmarjajyt, Zsigrayt, Oz Pált és Szolárcsikot kivégezték. Ekkor még hiányoztak a polgári átalakulás feltételei.

A Martinovics u. a Nagyerdei körútból nyílik.

Dr. Nyakas László

Tavaszi újdonságok

Számos bemutató zajlott le az utóbbi időben, amelyek sokféle, változatos divatjelzések mutattak. A hosszú, a mini és a térd körüli mozgól szolid eleganciájú ruhahozsok váltakoznak. Ha divatosan akarunk öltözni, akkor azt kell előre eldöntünk, hogy korunkhoz, kilőnk számához mi a legelőnyösebb.

Rajzainkon az I. modell könnyű kocka, gyapjúszövetből készült, kiránduláshoz alkalmas, nagy rátettsebes, ejtett vállrészrel szabott, sportos kabát (ez a II. mo-

dellel is cserélhető, mert úgynevezett unisex stílusú, férfi-női viselethez alkalmas).

II. modell ballongó vagy szintetikus anyagból készült anorák, azonos anyagból készült a nadrág is, amely 22 centiméter bőségű, ceruzavonalú. Elöl cipzáras, amely célszerű és egyben díszítő is.

A III. és a IV. modell az IWS Nemzetközi Gyapjú Titkárság bemutatóján aratott sikert. A modellek nyugat-európai és magyar kollekciónkból valók. A miniszoknya cipzárral változtatható

bőséget kínál. A könnyű blúz, dupla gallérral, igen jó új ötlet. A IV-es modell kiránduló összeállítás. Igen merész, mégis sok hasonló készült a rangos IWS bemutatóra. A megszokott bő szoknya-nadrág, az egyszínű kis zakó és a hosszú stóla, valamint különböző megoldásai és a színezések (például lila-zöld, sárga-kék stb.) tetszést arattak. Új divat a lapos sarkú cipő, kombinált formában is.

Nádor Vera

Dolgozatot írunk

Csak azt nem értem, kislíam, hogy mit nem lehet ezen érteni. Persze neked a világ legegyszerűbb fogalmairól sincs fogalmad, mert az iskolában nem figyelsz, itt-hon még inkább, s itt az eredménye. Ezért most nem értem, hogy egy kerékpáros, ha óránként huszonkét kilométeres sebességgel halad, és reggel ötkor indul el X városból, akkor mikor fog találkozni azzal a favágóval, aki hét huszonötökor indult, óránként négy kilométeres sebességgel és ötperces pihenővel...

Ne vágj közbe állandóan, mert akkor nem haladunk semmire. Akkor hiába magyarázom el, hogy holnap, kislíam, mit írnál bele a dolgozatba, illetve pontosabban, hogy mit írunk bele, még pontosabban, én mit írok bele.

Hogy az a múltkor volt, és a biciklis nem találkozott a favágóval? No hát arról ki tehet, kislíam? Mit gondolsz, mi vagyok én, kerékpárversenyző, vagy netán favágó, hogy az ilyen dilis példákat ki tudjam találni. És, ha nem találkozott Napoleonnal, és attól még a világ világ. Ja, hogy a tanár bácsi? Hát nem ártana, kislíam, ha a tanár bácsi is az élethez közelebb állna tudna kitalálni, nem ilyen elvontakat. Például azt, hogy mennyi szennyvízbírságot fizet az a vállalat...

... Hogy nem fizetnek? Ugye, már megint beleszólsz. Ha nem fizetnek, nem fizetnek. Attól még az iskolában lehetne rendezőbb példákat feladni. Na de akkor térjünk a tárgyra... Még hogy nem fizetnek... Na ez már több a soknál. Egyszóval, Csokonai szerelmi lírájánál alapvetően abból kell kiindulni, hogy Csokonai az Csokonai, a líra az líra, ami úgye lehet szerelmi is, meg nem is, de a szerelmi

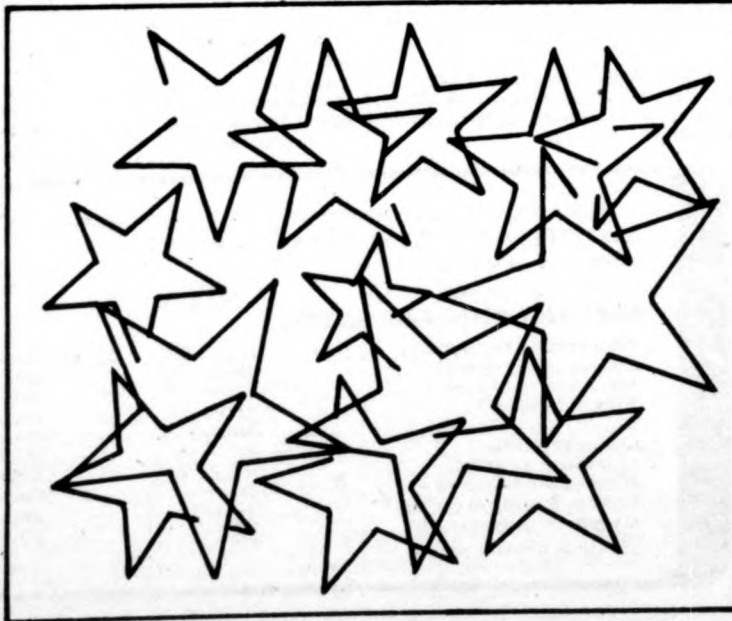
líra az teljesen más... Mit mondasz? Hogy már ezt is megbeszéltük. Akkor meg minek zakatsz, kislíam? Mondd meg, hogy miért kell apádat állandóan idegesíteni amikor úgy is annyi gond, baj... Hogy már ezt is elmondtam? Az isten szerelmére, ezek a mai gyerekek, hogy mit képzelnek magukról. Ugyanakkor egy nyavalyás dolgozatot képtelen megírni, mert nincs bennük meg a legkisebb logikai érzés sem, a tudásról, a szorgalomról nem is beszélve. No, de hagyjuk ezt. Légy szíves, kedves kislíam, elárulni végre, hogy miről is legyen szó, illetve miről írod. akarom mondani írjuk, vagy pontosan írom a dolgozatot. Ja? Hát miért nem mondtad ezt rögtön? Szóval arról az izé... Hogy nem izé, hanem szinuszgörbék? Hát ki mondta, hogy nem azok? Ha görbék, akkor legyenek görbék... Mit kell ezen vitatkozni? Miért, állítottam, hogy egyenesek? Ha nem, akkor meg minek a sok beszéd. Hogy ne vitatkozzak, hanem mondjam meg? Megáll az ész! Eppen most akarom neki megmagyarázni, és erre rögtön közbevágsz. Hogy én sem tudom, ez már rögtön kiderült? Honnan veszed ezt, kislíam? Hát hiába mondom én el neki a biciklist, meg a favágót, Csokonait meg a szerelmi lírát, meg Caesart és a többieket. megörjít ezekkel a görbékkel, és nem tud meg semmire sem haladni, mert rögtön közbeszól... Hogy a múltkor is egyest kaptál a dolgozatra? Mert mindent összevéve. Mert ugyanis nem Csokonai volt a biciklis, kislíam, és a szerelmi líra sincs összefüggésben a szinuszgörbékkel, de türelem ide-oda, mindjárt én leszek a favágó, s ezen a szekrényen mutatom be itt neked rögtön, hogy mit csinálók, ha mindig közbeszól, és elrontod a dolgozatomat. És csodálkozol, ha egyest kapsz rá

Kaposi Levente

Csillagok

A csillagok rajzolása közben a rajzoló tollából kifogyott a tus, és így a csillagok zömét nem tudta befejezni. Azért van teljesen befejezett csillag is. Szerinted mennyi?

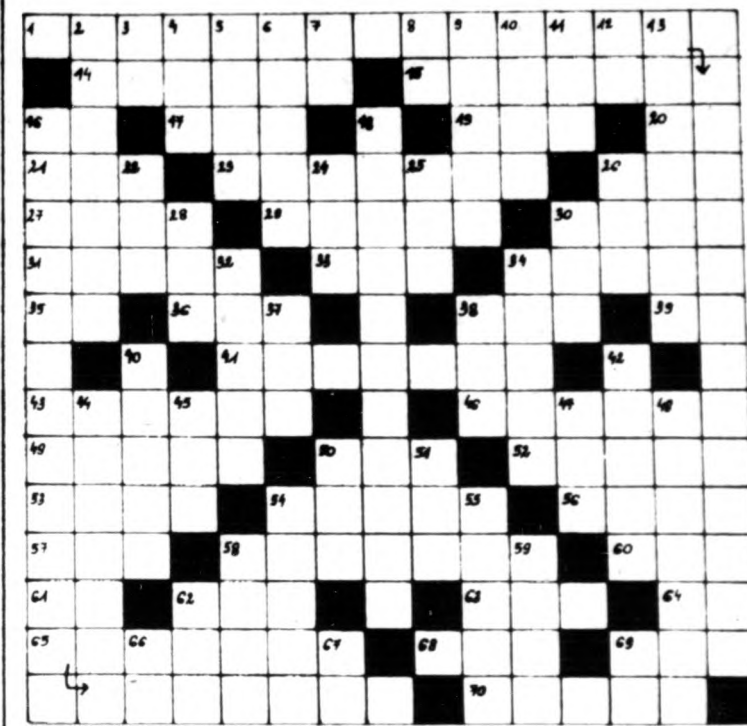
Három

KERESZTREJTVÉNY

Tavaszi vers

Vizsintes 1. Áprily Lajos A somvirágos oldal című verséből idézünk „Elment a gond a hóval...” (Folytatás itt és a függőleges 16. számú sorokban. Zárt betűk: F., S., V.)

Vizsintes: 1. (Beküldendő) 14. A felsőbb hatóság küldi. 15. Származása. 16. Véd. 17. H.O. 19. Fohász. 20. Igeképző. 21. Talál. 23. Fagy. 26. Indítéka. 27. Gyógyönyvénykivonat. 29. Rege. 30. Erezett. 31. Roham, támadás. 33. G. C. K. 34. Betakarító. 35. A pincébe. 36. ...-zug. 38. Az USA politikai rendőrségének rövidített neve. 39. Atom egység. 41. A munkabér valóságos értéke. 43. Rajtaütésszerű rendőri ellenőrzés. 46. Vaskalapos. 49. Helyhatározó. 50. Férfinev. 52. Kinyit. 53. Rigófajta. 54. Rovar. 56. Mardosá. 57. ...-gara, vizesés. 58. Vastag falú fém öntőforma. 60. Kezd gondolni! 61. Y. R. 62. Levest szed. 63. Disze. 64. Szolmizációs hang. 65. Ázsiában és Afrikában honos kerdőző állatfaj. 68. Női név. 69. Segélykérő jelzés. 70. Régi hosszmérték.

9. ... gabona (Petőfi). 10. Latinul senki. 11. Y. D. A. 12. Tiltószó. 16. Az idézet befejező része. (Zárt betűk: A., L., T.) 18. 1848-ig a legfontosabb államügyeket intéző királyi hivatal Magyarországon. 22. Lengyel légiforgalmi társaság. 24. Og... 25. Európai állam. 26. Hatvan perc. 28. Dudva, gyom. 30. Becézett Erika. 32. Előteremt. 34. Szemes takarmány. 37. G. E. A. 38. Kémiai elem. 40. Közseg Pest megyében. 42. Csermely. 44. Kézjegyellátni. 45. Tíz betűj keverve! 47. Versvég összecsengése. 48. Tivornyáz. 50. Kenyérsütő mester. 51. Rábukkan. 54. Pörög. 55. Sor. 59. Fekete István írása egy golyáról. 59. Szándékok. 62. Ki... tud. 66. Úton egység. 67. A perui autók jele. 69. Egyforma betűk.

Függőleges: 2. Elfecsérel. 3. A pincébe. 4. Szólit. 5. Véd. 6. ... Hikmet, török költő és író. 7. Az olasz és a thaiföldi gépkocsi jele. 8. A

Beküldendő: a vizsintes 1. és a függőleges 16. számú sorok megfejtése. Beküldési határidő: május 11.

F. I.

Apró kis hazugságok

A családi békét megrontó gyanúsítgatások, bizalmatlanságok mindig apró kis hazugságok nyomán merülnek fel. Ártatlan, senkinek sem ártó fölültetésekkel kezdődnek. Azzal, hogy a feleség pulóvert vásárol, s csak a tele árat vallja be, vagy amikor a férj munkaidéjét megtoldja valamiféle baráti beszélgetéssel, s ezt a túlbizsárimen adja családja tudatára.

Az apró, ártatlan fölültetések általában el is hiszik a hazugságok egymásnak. S akkor mintegy bátorságot kapva, következnek a vaskosabb hazugságok. A leggyakrabban a pénz- és az időbeosztással kapcsolatban.

Pedig mindkét témában sokkal célravezetőbb az őszinteség, a közös megbeszélés. Lehet ugyan, hogy akkor közbeszól a családi költségvetés ésszerű rendje, s az asszony nem vehet egyszerre három pár cipőt, bármilyen gyönyörű is, vagy a férjnek kell egy ideig lemondania a legdivatosabb bordzsekiról, de nem hiszem, hogy azok, akik harmonikus házasságban élnek, ne hoznának egymásért ennyi áldozatot. Ami az időbeosztást illeti, szintén megévezés tárgya lehet. Minden embernek szüksége van időnként magányra, kikapcsolódásra, akkor is, ha sokgyerekes szülő az illető. Szüksége van egy-egy bizalmas barátára, vagy egyszerűen csak a csendre. Ha a feleség régi barátjával bizalmas kapcsolatban akar tölteni néhány órát, ebben a férj számára semmi sértő nincs. Ugyanígy a férj is fenntarthatja

hajdani baráti kapcsolatait. Ebben nem akadályozni, hanem zudozásra kényszeríteni kell egymást, hanem segíteni. Mert el lehet ugyan egy-két órát „lopni”, munkahelyre, varrónőre, hivatalos elfoglaltságra fogni — de nem éri meg... A hazugság újabb hazugságot szül, s a végén már úgy belebonnyolódik, aki elkezdte, hogy akarva se tud kikeveredni belőle.

Még rosszabb, ha a gyerek is szem- és fültanúja a fölültetésnek, esetleg cinkostárs is. Ne mondd meg a papának, hogy hol jártunk dél előtt — inti egy anyuka a villamoson kislíát —, ha hallgatsz, akkor újabb kapsz gesztenyepürét — hallom az ígéretet is. Az ismételt ígéretet, hiszen a gyerek egyszer már kiérdemelte az édességet — Vajon milyen gondolatok járhatnak az ilyen cinkostársra tett kislíú fejében? Bizonyára nem botránkozik meg. Ezt a titkolózást, fölültetést tartja természetesnek. És aztán csodálkozik az anyuka, ha kislíá elhallgatja az iskolában szerzett rossz jegyet, ha nem őszinte sem az iskolában, sem a szülei-vel.

A hazugságokkal terhes légkör előbb-utóbb megérzi a házastárs, de megérzik a gyerekek is. A házastárs előtt meg ki lehet magyarázkodni, de a gyerek előtt soha. S vajon milyen jellemű ember válik az olyan gyerekből, aki elsőszámú példaképeitől — a szüleitől — példát és felmentést kap a kisebb-nagyobb hazugságokhoz?

(Se)

LAKÁS

Fücsökerti, 11. sz. utca... Lakás eladó... Hídúszoboszlón, 2 szobás...

APRÓHIRDETÉSEK

Eladó 18 négyzetméteres, 2 és fél szobás, két erkélyes öröklatás... Ingatlan... Háromszobás, angol típusú sorház...

Kiemelt óvoda then kb. 30 négyzetm. (belterülettel) a Tisza-partján eladó... Eladó 18 frsz. Wartburg műszaki eladó...

Eladó 18 frsz. Wartburg műszaki eladó... BÚTOR... Mindenféle szép bútor...

ISMÉT MIHÁLY-NAPI NAGYVÁSÁR május 7-én és 8-án a Nagyerdei körúton és az Ady Endre sugárúton SZÓRAKOZTATÁST NYÚJT...

MEGNYITJUK DEBRECENBEN ELSŐ MÓDI BOLTUNKAT Debrecen, Vörös Hadsereg útja 37. sz. alatt május 2-án 11.00 órakor

Háromszobás, angol típusú sorház garázzsal, telekkel eladó... Zemplén-hegységben, Ohután alpi üdülő 200 négyzetm. telekkel eladó...

Eladó 18 frsz. Wartburg műszaki eladó... ALBÉRLET... Foberló nélküli egy szobás lakás...

Eladó 18 frsz. Wartburg műszaki eladó... EGYÉB... Kerítésdrótfonat, csilbedrótfonat...

A CENTRUM ÁRUHÁZ értesíti kedves vásárlóit, hogy Hajdúnánás, Köztársaság tér 5. szám alatt 1983. május 2-án 13 órakor CENTRUM KISÁRUHÁZ nyílik.

EXPRESSZ Két és fél szobás, udvarházzal szeptemberi beköltözéssel eladó... 3 szobás, összkomfortos lakás...

SKODA S-100, P. FIAT 126P, WARTBURG 353 típusú gyári új, valamint LADA 1500 felújított karosszériák cseréjét

GYÁSZHÍREK Fájó szívvel tudatjuk, hogy PAPP LAJOS, a H.B. m.-i Vendéglátó Váll. v. nyugdíjasja...

EGRESTERMELŐK, FIGYELEM! A DERECSKEI ÁFÉSZ EGRES SZERZŐDÉSKÖTÉST TOVÁBBRA IS FOLYTATJA AZ ALÁBBI HELYEKEN:

Dolgozókat alkalmaznak Felvesszünk kőműves, marós, lakatos, hegesztő, vízvezetékész...

CENTRUMHÉTFŐ egyes szőnyegek, szőnyegpadlók 20%... Gyászjelentés... Gyászjelentés...

LABDARÚG D. Kinizsi Debrecen, 600 Varga. HMSE: Ulber Hegedűs, Pétrók Varga, Bálint Fehér - Fodor. Cserék: Kan Olasz a 66. perc helyett Kereke percben, Varga a 74. percen, T Szabó a 76. perc. Sarga lap: 7 percben, Maczkó ben, Fodor a 49. Az előmérkőzés nizi öregeők arányú vereség az MGM hason patától. Az 5. percben zette fel a Stark elé tált, szul eltalált, de Takács vágta ki. 0t perccel kés oldalon egy cse gáldal egy cse szérlől beadott, lához került, Maczkó fejt is ta el a pályát. V sőbb előbb Feh...

D. Kinizsi-Hódmezővásárhely 2-0 (0-0)

Debrecen, 600 néző, vezette Varga.

D. Kinizsi: Kun — Halla, Garamvölgyi, Takács, Orenstein — Tözsér, Magyar, Andirkó — Barna, Maczko, Vajda.

HMSE: Ulbert — Szent, Hegedüs, Pétrók, Talapa — Varga, Balint dr., Kanyar, Feher — Fodor, Stark.

Cserék: Kanyar helyett Olasz a 66. percben, Maczko helyett Kerekes Cs. a 71. percben, Varga helyett Tassi a 74. percben, Tözsér helyett Szabo a 76. percben.

Sárga lap: Talapa a 20. percben, Maczko a 35. percben, Fodor a 49. percben.

Az előmérkőzésen a D. Kinizsi öregfiúk együttese 1-0 arányú vereséget szenvedett az MGM hasonló korú csapatától.

Az 5. percben Feher vezette fel a labdát, majd Stark elé talált, akinek rossz szul eltalált, de erős lövést Takács vágta ki a mezőnybe. Öt perccel később a másik oldalon egy cseles szabadrúgást követően Magyar a bal szélről beadott, a labda Hallához került, az ő lövése Maczko fejét érintve hagyta el a pályát. Valamivel később előbb Feher, majd Ka-

nyar bombázott kapusból a vendégcsapat ebben a játékrészben. A 30. percben Feher futott el a bal szélen, beadását Varga szépen lekezelte, majd mielőtt a labda földet ért volna, egyből lött. A közepre tartó lövést vetődve háritotta Kun, aki egyébként törött ujjal vállalta a mérkőzést. Négy perccel később Andirkó jobb oldali szögletét Garamvölgyi Ulbert kezébe fejelte, majd Maczko lapos, közepre tartó lövést vetődve háritotta a hódmezővásárhelyi kapus.

A 61. percben vezetést szerzett a hazai együttes. Halla bedobását Maczko megcsuszta, a labdát Vajda indult, de egy védő felbuktatta. 11-es! A büntetőt Halla a jobb alsó sarokba helyezte. 1-0. A gól után „belelendült” a Kinizsi. A 70. percben a sorozatos támadások ismét góllá értek. Magyar közepre játszott, Vajda levette a labdát, majd a kint álló Ulbert fölött a jobb felső sarokba lött. 2-0. A 77. percben akár már 3-0 is lehetett volna az eredmény. Ugyanis Kerekes a félpályáról indulva három védőt is kicselezett, majd a 16-oson belül a hosszú sarkot célozta meg. A nagy szülő végére a fiatal csatár egy kicsit elfáradt — lövése-

ben nem volt kellő erő —, így Ulbert gyors vetődéssel háritani tudott.

Jó iramú mérkőzésen tavaszi második győzelmét aratta a veszélyes helyzetbe sodródott Debreceni Kinizsi. A találkozó első huszonöt percben nagy iramot diktált mindkét együttes, s úgy tűnt, valóban a vendégek vannak jobb formában. Szépen szőtték támadásaikat, a labda lábról lábra vándorolt, de a debreceniek szerencséjére ezúttal a góllövésel hadilábon álltak. (Igaz, százszázalékosnak mondható nagy helyzetük szinte a mérkőzés egész folyamán nem akadt.) A nagy meleg sokat kivett a játékosokból, így a második 45 percben valamelyest esett a játék színvonala. Azonban a hazaiak lelkesedésével, elszántságával ezúttal nem volt probléma. A vezető gól megszerzéséhez mégis kellett egy jógosan megített 11-es, bár a labdát harcoló Vajda nem volt igazán gölhelyzetben. Az értékesített büntető megnyugtatta a debrecenieket, s ezt követően egyre-másra vezették a veszélyes akciókat.

A vásárhelyiek hiába erőltették ekkor már a támadásokat, a kapuja elé tömörülő Kinizsi védelme átörhetetlennek bizonyult.

A második félidő teljesítménye alapján megérdemelt győzelmet aratott a hazai együttes.

Jók: Takács, Andirkó, Magyar, Kerekes, illetve Szent, Feher.

Mészáros István

Vajda jól eltalált ballal labdája a jobb felső sarokba kötött ki

TERÜLETI BAJNOKSÁG A DUSE nyerte a Bem SE elleni rangadót

Szombaton Hajdú-Biharban két területi labdarúgó-bajnoki mérkőzést rendeztek. A DUSE győzött a Bem SE elleni rangadon, viszont a Hajdú Vasas kikaptott a Kisvárdától.

DUSE-Honvéd Bem SE 3-0 (3-0). Debrecen, 200 néző, vezette Kurmai. DUSE: Lukács — Novák, dr. Csapó, Makszin, Jeremiás (Szabolcsi) — Pistár, Luterán, Lakatos I — Kiss, Magyar, Erdős (Balla). Az első félidőben a debreceniek szinte lerohantak a vendégcsapatot, és Magyar mesterhármasságot megfelelő előnyre tettek szert Magyar a 10., a 22. és a 30. percben érte el góljait. Szünet után a DUSE visszafogott játszott, de győzel-

me egy pillanatig sem volt kétséges. Jók: Magyar, dr. Csapó, Pistár, Erdős, illetve Néder és Kertész. Sárga lap: Magyar és Tubak.

Kisvárdá-Hajdú Vasas 1-0 (0-0). Teglás, 100 néző, vezette Pinter. Hajdú Vasas: Szabó I. — Kiss, Kenyeres, Szabó L., Tahóczki — Nagy B., Dákay, Kéri — Orosz (Nagy J.), Bencsik P. (Borbély), Pistár. A játékidő nagyobb részében a teglásiak támadtak — Szabó L. egy alkalommal a kapufát találta el. A 80. percben Vizer elfutott és 12 méterről a jobb alsó sarokba rúgta a labdát. 1-0. Jók: Kovács, Brankovics, Vizer, illetve Dákay. Sárga lap: Pistár.

BARÁTSÁGOS MÉRKŐZÉSEN DMVSC-DVTK 1-0 (0-0)

Szombaton délelőtt Debrecenben, a nagyerdei stadionban, ezer érdeklődő előtt, Csáki játékezőtől bíráskodásával játszották le a DMVSC-DVTK előkészületi labdarúgó-mérkőzést. A találkozóan a DMVSC 1-0 (0-0) arányban győzött.

DMVSC: Szücs I. — Ludánszki, Szigeti, Menvhárt, Deákvari — Selyem, Csikora (Mohácsi) — Timár, Farkas, Jankovics — DVTK: Gulyás — Szlovák (Kovács), Salamon (Giron), Teodoru I., Gergei (Szemere) — Oláh, Teodoru II. (László II.), Kerekes — Borostyán (Feledi), Kiss, Fekete (Tatár).

Jó ideig változatos mezőnyjáték folyt, anélkül

hogy bármelyik kapu veszélybe került volna. Húsz perc múltán a diósgyőriek támadtak többször és Szücsnek támadt munkája. Egy debreceni ellentámadásnál Selyem bombázott kapura, és Gulyás öklözésével mentett. Fordulás után Farkas húsz méterről erős lövést küldött kapura, de Gulyás szögletre háritott. A diósgyőriek több szögletet rúghattak, majd a 74. percben Deákvari balról beadott, a labda Timárhoz került, aki 14 méterről jól eltalált lövéssel küldte a kapu felé a jobb alsó sarokba. 1-0. A hátralevő időben kiegyenlítetté vált a játék. Az edzőmérkőzés jól szolgált a bajnoki folytatásra való felkészülést.

NŐI RÖPLABDA NB I

DMVSC-DUTE SC 3-1 (12, —5, 6, 6).

Debrecen, 100 néző, vezette Herpai, Csemák.

DMVSC: Ury, Tóth, Nagy, Leiszné, Marek, Kolbe. Cserék: Baloghné, Kincses.

A 9-15. helyert lejátszott találkozó a papirformának megfelelő debreceni győzelmű volt. A hetven percig tartó mérkőzés nem hozott magas színvonalú játékokat, mindkét oldalon sok hiba akadályozta a folyamatos játékot.

A negyedik játékrészben az addig jól szereplő, Tóth terdszerűlét szenvedett, s nem tudta folytatni a játékot.

Jók: Tóth, Nagy, illetve Katonáné.

SOROKBAN

A DSI cselgancsszakosztály toborzót hirdet az 1970 és 74 között született gyerekek számára. Belépés május 2. és 13. között a D. Dózsa sportcsarnokában 15.00-17.00-ig Sapi Miklós edzőnél.

***

Ma kerül sor a labdarúgó MNK két elődöntőjére. Az U. Dózsa-Békéscsaba és a Csepel-Honvéd találkozó győztese május 4-én találkozik a döntőben.

***

Berettyóújfalui járási labdarúgó-bajnokság: Tépe-Biharkeresztes 3-1, Berekböszörmény-Mezőpeterd 1-3, Mezősas-Csökmő 3-2, Konyár-Hencida 2-0, Kismarja-Szentpéterszeg 0-1, Pocsaj-Esztár 4-1. Állás: 1. Tépe 37, 2. Csökmő 32, 3. Pocsaj 28 pont.

***

Debreceni járási labdarúgó-bajnokság A csoport: DUSE II.—Mikepércs 2-0, Egyek—Józa 2-3, Görbeháza-Hajdúsámson 4-0, Hajdúböszörmény-Tiszacsege 1-1, Monostorpályi-Sáránd 4-2. Állás: 1. Mikepércs 17, 2. Józa 16, 3. Görbeháza 12.

***

Debreceni járási labdarúgó-bajnokság B csoport: Almós—Hosszúpályi 2-3, Hajdúhadház-Bagamér 16-0, D. Hunyadi-Fülöp 4-0, D. Kinizsi II.—Kokad 7-1, Nyírbrány—Nyírcsád 2-2. Állás: 1. Hosszúpályi 20, 2. Hajdúhadház 19, 3. D. Hunyadi 18 pont.

Egy mesteredző útja

„Jó csapata lesz Debrecennek”

Kovács Ferenc

Mesteredzői cím. Labdarúgó edzőnek alig-alig adományozták ilyet az elmúlt évtizedben. Csak azok kaphatják, akik számtalan kritériumnak megfelelnek. Rendelkeznek a legmagasabb (szakedzői) képesítéssel, kimagasló szakmai és nevelő tevékenységet folytatnak, tudományos munkát végeznek, részt vállalnak az edzőképzésből, továbbképzéseket, előadásokat tartanak.

A legmagasabb sportszervek a közelmúltban négy labdarúgó edzőnek adták át a mesteredzői címet. Emlekeztet, hogy Mészáros Kálmán és Mezey György a labdarúgó-világ bajnokság kezdetén értesülhetett arról, hogy megkapták a címet. A másik két jutalmazott: Keszthelyi Mihály, a Csepel és Kovács Ferenc, a DMVSC vezető edzője.

A felsorolt négy edzőn kívül pillanatnyilag mindössze két mesteredző dolgozik labdarúgásunk élvonalában. Kovács Imrét most hívta vissza a Pécs, dr. Lakat Károly pedig az NB II-es Volánnak az edzője.

***

— Emlékszem annak idején egy legendás mérkőzésre. Az MTK-Celtic Kupagyőztesek Európa Kupájában ez volt az elődöntő.

— Valóban, csodálatos találkozó volt. Kint kikaptunk 3-0-ra. Pesten a visszavágó előtt vezetőink tárgyalni akartak a Celtic-kel arról, hogy hol rendezzék az esetleges harmadik találkozót. (Akkor nem volt hosszabbítás.) A Celtic kinevezett minket. „Nem lesz itt harmadik mérkőzés” — mondták. Nos, igazuk lett: 4-0-ra léptük le őket a Nepstadionban és bejutottunk a KEK-döntőbe.

— Ahol aztán végül a Sporting Lisszabon ellen előbb 3-3 volt az eredmény, majd egy érintés nélküli szögletgóllal a portugálok nyertek.

— Még egy szép játékosélemlémemről had beszéljek! 1959-ben a Fiorentina ellen nyertünk a Nepstadionban 103 ezer néző előtt. A találkozón viszont számomra a legfontosabb az volt, hogy Szepesi György közölte velem meccs közben: fiam született.

Kovács Ferenc egyszer szerepelt a nagyválogatásban (Svájc ellen). Tagja volt a római olimpián bronzérmet nyert magyar válogatottnak. Büszke arra is, hogy az annak idején rangosnak tartott Közép-európai Kupán is szerzett csapata 2 arany-, illetve 2 ezüstérmet.

Edzőként is számtalan sikert mondhat magáénak. 1965-ben ugyanúgy kezdte edzői karrierjét, mint játékos pályafutását. Előbb az ifi III-nál, majd egyre feljebb és feljebb lépett 1968-ban már ő az MTK felnőtt-csapatának az edzője. Szurumi, Dunaj Lajos, Brúnyi például az ő játékosai. Az NB I-ben a középszintre vezettek, de a nemzetközi porondon ezüstérmet nyertek a dél-amerikai Hexagonal illetve a New York-i tornán.

És ekkor új idő kezdődik. Megválnak 23 év után anyaejegyesülettől és az Egri Dózsának lesz edzője. A csapat visszakerül az I. osztályba, Kovács Ferenc pedig egy évvel később a Videotonhoz szerződik.

— Nagyon jó kis csapatot sikerült ott kialakítanom. Minden csapatrészben volt kiemelkedő tudású játékosom. A két Kovács, Nagy II., Karsai... A magunk által formált taktikát sikerült rákényszerítenünk az ellenfélre. Válogatott játékosaim voltak. Arra egyébként büszke vagyok, hogy minden egyesületnél, ahol edzősködtem, neveltem válogatott futballistát. Az Egerben például Czeczeli volt a játékosom. Örülök, hogy most Debrecenben sem tört meg a tradíció...

A Videotonnal majdnem bajnokságot is nyert Kovács Ferenc, majd az ott eltöltött öt év után előbb a Vasas, majd a válogatott következett.

— Az argentinai VB-ről hazatérve talán a legnehezebb helyzetben vállaltam el a szövetségi kapitányi megbízatást. Közben le-váltották az MLSZ elnökét, új vezető került az OTSH élére és az új emberek engem örökölték. Arra mégis büszke vagyok, hogy kapitányságom idején egyszer sem kaptunk ki, pedig még Tbiliszi-ben is játszottunk a Szovjetunióval (2-2).

Aztán egy évig az MLSZ-nél országos szakfelügyelő, majd 1980-ban következett Debrecen.

— Harmadik éve vagyok a DMVSC-nél. Ugy gondolom, innen addig nem megyek el, amíg meg nem valósítom elképzeléseimet. Objektív körülmények akadályoztak meg eddig ebben. Ilyen féltelmes scrúléshullámra igazán nem számítottam. Az elmúlt két évben soha nem tudtam az általam legjobbnak elképzelt csapatot a pályára küldeni. Az edzéseken aztán újabb emberek hiányoznak. Nem csoda, ha azután kondicionális problémák jelentkeznek... De valóban bírom abban, hogy össze megoldódna ezek a gondjaink és jó csapata lesz Debrecennek.

„Hihetetlenül rajongok a futballért”. „Nem tudok belenyugodni, hogy a magyar labdarúgásnak nincsenek nemzetközi eredményei”. „Erőlködöm, hogy ezen változtassak.”

Néhány kiragadott mondat edzői „ars poeticájából”.

Szurkolunk neki, hogy ez utóbbi meg is valósuljon. Akár Debrecenben.

Dombrovsky Ádám

MODELLEZÉS

Az MHSZ debreceni, Böszörményi úti modellezőbázisán immár 13. alkalommal rendezték meg a fiatalon elhunyt, a Magyar Népköztársaság Kiváló és Erdemes Sportolója, Sebastyén Miklós emlékére kiírt körreplülő modellező versenyt, melyen a magyar élgárda tagjai is részt vettek.

Eredmények.

2,5 km, sebességi. Fel-nöttek: 1. Szegedi S. (Gyula) 270 km átlag, 2. Múlt J. (Gyula) 266, 3. Somogyi A. (Debrecen) 241. — Ifjúságiak: 1. Nagy 251, 2. Szegedi L. 235, 3. Múlt R. 147 km (mindhárom Gyula).

Túra modellek: 1. Balogh, Dóránt (Nyíregyháza) 7.14, 2. Rátkai, dr. Nyárády (Pécs) 7.52, 3. Szabó, Kutrucz (Tatabánya) 36 kör.

Légiarc kategória: 1. Somogyi Zs. (Debrecen) 2 gy., 2. Szegedi L. (Gyula) 1 gy., 3. Elekes (Gyula) 1 gy.

Utánpótlás

Az ifjúsági labdarúgó NB I-ért.

Békéscsabai Előre Spartacus—Debreceni MVSC 1-1 (1-0). Békéscsaba, vezette Ingés. DMVSC: Holp — Erdői (Szarvas L.), Till, Bagi, Mikula — Fekete, Ludánszki, Szabó II., Rozsnay (Duro) — Magyar, Honti. Gólszerzők: Hrubák, illetve Honti, Jók, Gál, Kukely, Hrubák, Nagy, illetve Holp, Ludánszki, Szabó II. és Magyar.

***

Területi ifjúsági labdarúgó-bajnokság.

Tisza-csoport: Nyíregyházi VSSC II.—Hajdúszoboszló 1-0 (1-0), Debreceni MVSC II.—Csenger 15-0 (6-0), Hajdú Vasas—Kisvárdá 2-1 (1-1), Hajdúszoboszló—Mátészalka 1-2 (0-1), Balmazújváros—Tiszavasvári 0-2 (0-1), Jász-kiser—Rakamaz 0-0, Püs-

pökkladány—D. Kinizsi 1-1 (0-0).

1. DUSE	22 16 5 1 66-21 37
2. NYVSC II.	22 12 6 4 60-19 30
3. Hajdú V.	22 12 5 5 54-27 29
4. PMAV	23 11 6 6 67-35 28

Országos serdülő labdarúgó-bajnokság.

Debreceni csoport: NYVSSC—Hajdúszoboszló 9-0 (4-0), DMVSC—Csen-ger 14-1 (3-0), Hajdú Vasas—Kisvárdá 0-6 (0-2), Hajdúszoboszló—Mátészalka 4-0 (1-0), Balmazújváros—Tiszavasvári 3-1 (3-0), Jászkisér—Rakamaz 1-1 (1-0), Püspökkladány—D. Kinizsi 0-5 (0-3).

1. NYVSSC	21 21 0 0 184- 8 42
2. DMVSC	21 18 0 3 168-13 36
3. D. Kinizsi	20 13 1 6 71-24 27
4. PMAV	21 13 1 7 54-38 27
5. H.-szoboszló	21 13 1 7 65-51 27

